

Izvanučionična nastava povijesti u Perivoju i dvorcu Zrinskih u Čakovcu

Zadavec, Sebastijan

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:521426>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

SEBASTIJAN ZADRAVEC

**IZVANUČIONIČKA NASTAVA POVIJESTI U PERIVOJU I
DVORCU ZRINSKIH U ČAKOVCU**

DIPLOMSKI RAD

MENTORICA: DR. SC. SILVIJA PISK

ZAGREB, RUJAN 2023.

Sadržaj

1. Uvod
2. Kurikulum povijesti u kontekstu izvanučioničke nastave i zavičajne povijesti
3. Nastava zavičajne povijesti
4. Povijesni kontekst
 - 4.1. Dvorac Zrinskih kao središte međimurske povijesti
 - 4.2. Ime dvorca Zrinskih
 - 4.3. Pregled povijesti Međimurja
 - 4.4. Grad Čakovec do dolaska obitelji Zrinski
 - 4.5. Doba Zrinskih u Međimurju
 - 4.6. Utvrda Novi Zrin
 - 4.7. Zrinsko-frankopanska urota
5. Crkvena zdanja na području Međimurja
 - 5.1. Samostan sv. Jelene u Šenkovcu
 - 5.2. Crkva sv. Mihovila u Mihovljanu
 - 5.3. Čakovečki samostan i crkva sv. Nikole
6. Međimurske legende
 - 6.1. Pozoj
 - 6.2. Ženidba Nikole Malakocija
7. Modeli nastave u muzejima
 - 7.1. Primjeri modela nastave u muzeju
8. Muzej Međimurja Čakovec
 - 8.1. Povijesni odjel
 - 8.2. Kulturno-povijesni odjel
 - 8.3. Arheološki odjel
 - 8.4. Etnografski odjel
 - 8.5. Likovna galerija

- 8.6. Dosadašnji projekti Muzeja Međimurja
- 8.7. Koncept moguće (dodatne) digitalizacije
- 9. Primjena modela na temelju dvorca i perivoja Zrinskih
- 10. Razrada izvanučioničke nastave
 - 10.1. Priprema za izvanučioničku nastavu
 - 10.2. Međupredmetna povezanost
 - 10.3. Provedba izvanučioničke nastave
 - 10.4. Primjeri radnih listića sa zadacima
 - 10.5. Nastava nakon izvanučioničke nastave
- 11. Zaključak
- 12. Sažetak
- 13. Izvori i literatura
- 14. Prilozi (radni listići)

1. Uvod

Stari grad Zrinskih centralni je dio grada Čakovca, što zbog svog geografskog položaja, povijesne važnosti ili pak kulturnog značaja. Od svog prvog spominjanja u 13. st.,¹ kroz srednji i rani novi vijek te modernu povijesti bilježi se kao središte vlasti,² obrazovno središte³ ili pak kulturno-obrazovno središte.⁴ Danas je u dvorcu smješten Muzej Međimurja s pripadajućom “riznicom”, tj. izložbenim prostorom nematerijalne zavičajne baštine.

Budući da je u posljednje vrijeme zavičajna povijest počela uzimati sve više zamaha u poučne svrhe, fokus se premješta s nacionalnog karaktera na zavičajni, kako bi se učenici mogli što bolje upoznati s krajem u kojem žive te postupcima i načinom života njihovih predaka na tom prostoru. Štoviše, ako uzmemo u obzir odgojno-obrazovni karakter nastave povijesti, poznavanje vlastitog zavičaja i njegove povijesti temelj je dobre društvene uklopljenosti svakog pojedinca.

Muzej Međimurja Čakovec odabran je zbog društveno-povijesne važnosti Čakovca u ranom novom vijeku te obitelji Zrinski kao jedne od posljednjih velikaških obitelji na području Habsburške Monarhije. Uz to je to jedan od najmodernijih muzeja na području Republike Hrvatske s multimedijalnim centrom u sklopu Riznice Međimurja, što predstavlja dodatan faktor približavanja mlađim uzrastima.

Kroz ovaj rad prikazat će se povijesni kontekst važan za razumijevanje povijesti Međimurja, relevantne legende, bile one povijesnog ili etnografskog karaktera, načini i metode nastave povijesti u muzejskom okruženju te razrada izvanučioničke nastave na temelju Muzeja Međimurja, Riznice Međimurja i Perivoja Zrinskih.

Pitanja koja se postavljaju u sklopu rada su *Koji je povijesni kontekst relevantan za međimursku zavičajnu povijest?, Kako se ona može na kvalitetan način prikazati mlađim, ali i*

¹ Karoly Zrinyi, *Monografija grada Čakovca*, 38.

² Tijekom srednjeg i ranog novog vijeka spominje se nekoliko obitelji koje su stolovale u utvrdi, među kojima se ističu obitelji Lacković, Celjski i Zrinski (više u poglavlju “Pregled povijesti Međimurja”)

³ Ekonomska škola Čakovec nekoliko je godina bila smještena u prostorima Staroga grada zbog neadekvatnih smještajnih kapaciteta, tj. nedostajuće zgrade u kojoj bi mogla djelovati. Godine 1961. škola se premješta u novoizgrađenu zgradu na istoj lokaciji gdje se nalazi i danas te se prostori koje je zauzimala stavljaju na raspolaganje Muzeju Međimurja Čakovec (<https://www.ets.hr/o-skoli/povijest-skole/>)

⁴ Od 1954. godine u prostorima Staroga grada smješten je Muzej Međimurja te se tamo održao do današnjeg dana. (Muzej Međimurja Čakovec. *Povijest muzeja*. <https://mmc.hr/povijest.html> pristup: 18.8.2023.)

starijim naraštajima? te Na koje je načine prikazana u sklopu stalnih i privremenih postava u Muzeju Međimurja?.

Cilj ovog rada je ponuditi moguću varijantu izvanučioničke nastave u perivoju i Starom gradu Zrinskih, Muzeju Međimurja te Riznici, koji su se smjestili u prostorijama bedema i dvorca. Uz to, nude se i mogući materijali, radni listići i slična pomagala u nastavi.

2. Kurikulum povijesti u kontekstu izvanučioničke nastave i zavičajne povijesti

Nakon kurikularne reforme 2019. godine i postupka njenog uvođenja i prilagodbe nastave u školama, od školske godine 2021./2022. u potpunosti je na snazi dokument pod nazivom *Kurikulum nastavnog predmeta povijest*. Sam pojam kurikuluma može se definirati kao reformu školskog sustava⁵, što se u načelu tijekom tih godina i događalo, a svrha te reforme je uvođenje pozitivnih promjena u školski sustav zbog poboljšanja sustava obrazovanja.

Kako bi se shvatila poanta poučavanja povijesti kroz izvanučioničku nastavu, potrebno je uopće definirati termin povijesti i pronaći svrhu izvanučioničke nastave u dokumentu kurikuluma. *Što je povijest?* pitanje je s kojim se suočava svaki učenik 5. razreda osnovne škole i 1. razreda srednje škole. Odgovor na to pitanje možemo tražiti na više različitih načina, od Herodotove poznate izjave da je “povijest učiteljica života itd.”, do shvaćanja povijesti u širem, kao oblik ljudske spoznaje svijeta kroz prošlost, i užem smislu, kao znanosti koja vlastitim istraživačkim procesom dolazi do povijesne spoznaje.⁶

Kurikulum povijesti iz 2019. godine već u predgovoru jasno naznačuje što je točno svrha nastave povijesti. Prema kurikulumu nastava povijesti ima višestruku ulogu u životu učenika. Između ostalog, navodi se činjenica da: “Učeći o vlastitoj naciji, državi, društvu, kulturnoj i povijesnoj baštini, kao i o drugim nacijama, kulturama i društvima u prošlosti i sadašnjosti, učenici stječu znanja i razvijaju vještine koje omogućuju razumijevanje vlastitog identiteta i tuđih identiteta”.⁷

Time se zapravo na neki način potvrđuje činjenica da učenici kroz nastavu povijesti stječu znanja, ne samo o “tuđoj” povijesti, tj. onoj drugih država i nacija, već i “vlastitoj”,

⁵ Hrvatska enciklopedija. *Curriculum*. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13000> (pristup: 23.8.2023.).

⁶ Hrvatska enciklopedija. *Povijest*. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=49831> (pristup: 23.8.2023.).

⁷ MZOS, Kurikulum za nastavni predmet povijest. 2019. 5.

odnosno povijesti nacije kojoj pripadaju. To svakako označava i jednim dijelom zavičajnu povijest kao jednu od polazišnih točaka identiteta nekog pojedinca, jer što zapravo čini čovjeka nego sredina u kojoj je on rođen i u kojoj je odrastao? Pojam zavičaja je stoga jedan veoma važan termin koji se u kurikulumu spominje dovoljno često da se vidi važnost ne samo pojma, već i šire konotacije zavičaja, tj. identitet koji on stvara.

U dokumentu kurikulumu se već u drugoj cjelini pod nazivom *Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja* kao jedan od ciljeva spominje “Učenik razumije važnost očuvanja zavičajne, nacionalne i svjetske kulturne, povijesne i duhovne baštine.”⁸ Taj cilj zapravo prethodi cijelom dokumentu, a označava važnost samog pojma zavičajne povijesti, koja je ključni dio povijesti, na primjeru kojeg se učenicima detaljnije može objasniti neki povijesni proces koji bi pripadao kategoriji *konceptualnog znanja*, koja se temelji na proučavanju povijesnih procesa, uzročno-posljedičnih veza i sl.⁹ Time se zavičajna povijest može iskoristiti kao izvrstan fond tema povezanih s poviješću nekog određenog kraja, što pritom dodaje na kvaliteti nastave i unaprjeđenju usvajanja povijesnih metoda razmišljanja, analize izvora i određivanja uzroka i posljedica, što zauzvrat jača iste te sposobnosti učenika u regularnoj nastavi.

Nastava povijesti je prema važećem kurikulumu iz 2019. godine podijeljena na pet različitih domena: društvenu, ekonomsku, znanstveno-tehnološku, političku i filozofsko-religijsko-kulturnu.¹⁰ Svaka od tih domena ima definirani sadržaj kojeg su se nastavnici dužni pridržavati, a tematska područja koja se obrađuju također su definirana dokumentom kurikulumu.

Pod domenom *društvo* shvaća se da “proučavanjem različitih društava učenici dolaze do njihova dubljeg razumijevanja kao i prihvaćanja vrijednosti ljudskog dostojanstva”.¹¹ Učenici se u sklopu te domene upoznaju s društvima te promjenama i kontinuitetom koji se pojavljuju u sklopu istih. Obrađuju se uloge žena i muškaraca, položaji različitih skupina u društvu i sl., što učenicima daje širu sliku društva i njegovih tekovina kroz povijest. Pritom se težište ne nalazi

⁸ Kurikulum nastavnog predmeta Povijest, 6.

⁹ Kurikulum nastavnog predmeta Povijest, 68.

¹⁰ Kurikulum nastavnog predmeta Povijest, 7.

¹¹ Kurikulum nastavnog predmeta Povijest, 8.

samo na nacionalnoj ili svjetskoj povijesti, već na fenomenima koji su se pojavljivali kroz ljudsku povijest poput ratova, ropstva, bolesti i njihovih posljedica itd.¹²

Domenu *ekonomija* čine ekonomska postignuća koja su utjecala na razvoj i na kvalitetu života u pojedinim društvima. Učenici se pritom suočavaju s utjecajem ekonomije na društveno-političke odnose između pojedinih društava te na globalno društvo 21. stoljeća.¹³

Treća domena nosi naziv *znanost i tehnologija* te obuhvaća znanstveni i tehnološki napredak koji je čovjeku urođen. Učenici u sklopu ove domene uče o dostignućima čovječanstva kroz povijest u vidu napretka u proizvodnji hrane, transportu, zdravstvu itd. Na temelju toga učenici mogu vidjeti promjene nastale u svim društvenim sferama na temelju tehnološkog i znanstvenog napretka.¹⁴

Domena *politika* bavi se prenošenjem znanja o političkom djelovanju kroz povijest. Između ostaloga, učenici u sklopu te domene uče o stvaranju lokalne i državne zajednice te razumiju razvitak modernih političkih i pravnih sustava te zakona, temeljnih ljudskih prava i sl.¹⁵

Posljednja domena je *filozofsko-religijsko-kulturna* koja podrazumijeva proučavanje utjecaja religije i vrijednosti na ljudsko djelovanje. Uz to, učenici također uče o umjetničkim i filozofskim idejama te njihovom utjecaju na društvo.¹⁶

¹² Kurikulum nastavnog predmeta Povijest, 8.

¹³ Kurikulum nastavnog predmeta Povijest, 8.

¹⁴ Kurikulum nastavnog predmeta Povijest, 8.

¹⁵ Kurikulum nastavnog predmeta Povijest, 9.

¹⁶ Kurikulum nastavnog predmeta Povijest, 9.

3. Nastava zavičajne povijesti

Zavičajna povijest temelji se na proučavanju povijesti nekoga kraja, bio on geografski ili kulturno određen. Prema radu *Zavičajna povijest: pojmovni izazovi* konstatira se da se sam pojam zavičaja rijetko pojavljivao prije sredine 19. st., kada se spominje u nekoliko rječnika s različitim značenjima.¹⁷ Između ostalih, spominju se definicije pojma “zavičaja” kao “topografija, opis mista kakova”¹⁸ ili pak “domaja”¹⁹ koje na neki način podsjećaju i na današnju definiciju tog pojma kao “mjesto rođenja; rodni kraj”.²⁰ Time bi se zavičajnoj povijesti mogao pripisati značaj kao jedne od grana koja se bavi ne samo krajolikom i krajem, već i povijesno uvjetovanim područjem koje u svojoj prošlosti krije događaje koji su bitni za razvoj razmišljanja učenika u smjeru otkrivanja povijesti vlastite obitelji i rodnoga kraja, čime dolazi do motivacije za sudjelovanje u nastavi povijesti, budući da se dodaje sfera “osobne povijesti”. Ona ima dodatan značaj učenicima jer se susreću sa životima svojih predaka i daju joj poseban tretman na temelju “lokalpatriotskog”, nazove li se ga tako, duha, kroz koji raste razina motivacije za “otkrivanjem”. U istom radu spominje se i značaj tog “otkrića tradicija” (prema Ericu Hobsbawmu) koje se širi na područje etnoloških i antropoloških konteksta značajnih za učenike koji su i sami pripadnici tog zavičaja, tj. zavičajne povijesti svoga kraja.²¹

Nastava zavičajne povijesti prvenstveno je važna zato što „klasičnoj“ nastavi povijesti dodaje regionalan karakter te time na neki način „oživljava“ povijest u očima učenika.²² Regularna nastava ne dopušta učenicima potpunu povezanost s nastavnim sadržajem te nije povezana s njihovim poimanjem stvarnosti i iskustvima koja su stekli.²³ Stoga je zavičajna povijest način kako se povijest, povijesni procesi i metodika povijesnog istraživanja mogu predočiti učenicima kroz razne metode koje, na prvu, nemaju nalik na nastavu povijesti, iako je njihov cilj upravo usmjeravanje učenika na povijesna istraživanja. Uz to su važni i neki drugi

¹⁷ Drago Roksandić, “Zavičajna povijest: pojmovni izazovi” u: *Zavičajna povijest u interkulturalnom kontekstu*, 25.-27.

¹⁸ Roksandić, 26.

¹⁹ Roksandić, 26.

²⁰ Hrvatski jezični portal. *Zavičaj*. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15lWRd5 (pristup: 24.8.2023.)

²¹ Roksandić, 31.

²² Graça Magro, Joaquim Ramos de Carvalho, Maria José Marcelino, „Improving history learning through cultural heritage, local history and technology.“ u: *10th International Conference Mobile Learning*, 34.

²³ Magro, de Carvalho, Marcelino, 34.

čimbenici koji učenike povezuju sa zavičajnom povijesti, poput stvaranja poštovanja prema prošlosti nekog zavičaja i jačanje povijesne svijesti u učenicima.²⁴

²⁴ Magro, de Carvalho, Marcelino, 39.

4. Povijesni kontekst

4.1. Dvorac Zrinskih kao središte međimurske povijesti

Prilikom bilo kakvih ozbiljnijih istraživanja vezanih uz Muzej Međimurja nameće se pitanje centralne građevine glavnog grada županije - utvrde Zrinskih, tj. popularno nazvanog Starog grada Zrinskih, budući da je Muzej smješten upravo u tom, nekada obrambenom, kompleksu.

4.2. Ime dvorca Zrinskih

Povijest dvorca Zrinskih započinje njegovom gradnjom kao manje drvene utvrde na području današnjeg kompleksa grada Zrinskih u 13. st., kada ju je dao izgraditi mađarski plemić Dimitrije Čak (Csáky). Prema zapisima iz tog razdoblja radi se o slavonskom banu i županu općine Zala, a po njemu je utvrda dobila i svoje ime (Čakov toranj - Csaktornya).²⁵ Ta teorija o imenovanju Čakovca, tj. stare gradske jezgre je najprihvaćenija, budući da se isti mađarski naziv odrazio i u njemačkom jeziku pod nazivom "Tschakaturm". No, zanimljivo je da uz nju postoji i još jedna teorija naziva grada, prema kojoj naziv potječe od mađarske rečenice "Samo se toranj vidi.", tj. *Csak a tornja lástzik.*, što daje još jednu dimenziju imenovanju samog grada, ali i utvrde koja prethodi dolasku obitelji Zrinski u Međimurje.²⁶

4.3. Pregled povijesti Međimurja

Povijest područja oko same utvrde seže nekoliko stoljeća prije njene gradnje, budući da se spominje još u rimskim zapisima pod nazivom *Aquama*, što označava močvarno tlo koje je prevladavalo područjem na kojem se nalazi današnji grad Čakovec. Iz tog razdoblja sačuvano je nekoliko arheoloških nalaza, među kojima se ističe nadgrobna ploča koja je sačuvana u današnjim prostorima dvorca.²⁷ U razdoblju prije gradnje "Čakovog tornja", tj. za vrijeme kralja Andrije I., spominju se općine Lapšina i Pribislavec, od kojih je potonja ostala kao jedna od značajnijih općina Međimurske županije. Kralj Koloman kasnije koristi ravnicu blizu lokacije

²⁵ Zrinyi, 38.

²⁶ Zrinyi, 38.-39.

²⁷ Zrinyi, 35.

dvorca za okupljanje križarske vojske te su to jedni od ranijih spomena Čakovca i njegove okolice.²⁸

Razdoblje vladavine grofa Dimitrija Čaka obilježeno je tatarskim provalama te pustošenjem Čakovca i okolnog naselja Nedelišće, što je utjecalo na gospodarstvo regije. Stoga je Čak, prema naputku tadašnjeg kralja Bele IV., poticao naseljavanje tzv. *hospitesa*, odnosno obrtnika i trgovaca s područja izvan Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva, kako bi se ojačalo gospodarstvo. Pritom se radilo većinsko o njemačkom, češkom i austrijskom stanovništvu koje se naselilo u okolici Čakovog tornja.²⁹ Uz razvoj čakovečkog trgovišta, osniva se i trgovište Prelog (mađ. Perlak), koje je do izgradnje željezničke pruge Čakovec-Kotoriba-Sombatelj ostalo zabilježeno kao obrtničko središte Međimurja.³⁰

4.4. Grad Čakovec do dolaska obitelji Zrinski

Grad Čakovec prvi se puta u službenim kraljevskim zapisima spominje 1333. godine kada ga kralj Karlo Robert u ispravi o zamjeni imanja spominje kao utvrđeni grad.³¹ Spominje se da je riječ o utvrđenom gradu pod imenom *Csaktornya* koji čine kula, tj. toranj, te naselje koje se razvilo u okolici utvrde. Uz njega se navodi i grad Štrigova (danas selo, središte istoimene općine) kao “castrum”, jedan od važnih međimurskih centara tog razdoblja.³² Tijekom tog razdoblja grade se brojne nastambe i dodatne obrambene građevine, a oko zidina dodaje se opkop zbog kojeg utvrda poprima obilježja “Wasserburga”.³³ Prema kasnijim ispravama dvorac dolazi u posjed mađarske plemićke obitelji Lacković, koja svoje središte premješta u Čakovec te on time postaje *de facto* središte vlasti u tadašnjem Međimurju. Stjepan Lacković 1351. godine postaje banom Slavonije, Hrvatske i Dalmacije, što Čakovcu daje dodatan značaj budući da središte obitelji ostaje na području grada.³⁴

²⁸ Zrinyi, 37.-38.

²⁹ Drago Feletar, *Iz povijesti Međimurja*, 160.

³⁰ Vladimir Kalšan, *Međimurska povijest*, 28.

³¹ Kalšan, 35.

³² Kalšan, 36.

³³ Kalšan, 42.

³⁴ Kalšan, 37.

Nakon što je Čakovec postao imanje obitelji Celjski, grad se dodatno širi te postaje stalnim boravištem obitelji Celjski, što su najvjerojatnije omogućile već ranije nadogradnje dvorca, što obrambenog, a što stambenog karaktera. Važnost "staroga grada" vidi se i u činjenici da su u njemu, tijekom novogodišnjeg razdoblja 1408. godine, boravili Hrvatsko-ugarski kralj Sigismund (Žigmund) Luksemburški i supruga mu kraljica Barbara.³⁵ Nakon grofova Celjskih, koji su grad uredili u gotičkom stilu te ga, prema konzervatorskim istraživanjima, doveli na graditeljsku razinu razvijenih europskih gradova, Međimurje pripada Matijašu Korvinu. On ga prepušta veletrgovcu i bankaru Ivanu Ernuštu Hampu (kasnije Čakovečkom) koji potiče rast i razvoj obrta trgovine u gradu, što dovodi do daljnjeg razvitka grada. Tijekom tog razdoblja dolazi i do prvih osmanskih provala na području Međimurja te je naselje blizu zidina opustošeno i opljačkano. Odumiranje loze Ernušta smatra se obilježjem kraja srednjeg vijeka u Međimurju te započinje ranonovovjekovno razdoblje koje obilježava dolazak obitelji Zrinski na to područje.³⁶

4.5. Doba Zrinskih u Međimurju

Čakovec i njemu pripadajući posjedi u Međimurju od 15. ožujka 1546. godine padaju pod vlast Nikole IV. Zrinskog, što obilježava početak novog razdoblja na tim prostorima koje će potrajati cijelih 120 godina, u kojima se stvara uniformna vlast na području Međimurja.³⁷ Tijekom tog razdoblja obitelj Zrinski najviše se usredotočuje na izgradnju dvorca kao centralnog objekta utvrde. Nikola IV. ga u potpunosti obnavlja te nadograđuje fortifikacijske strukture. Pritom ruši Čakov toranj i postavlja novi, opskrbljen zvonima i satom, a oko gradskih bedema proširuje opkop te gradi pokretni most, kako bi povećao razinu obrane utvrde. Voda koja se nalazila u opkopu dolazila je iz obližnje rijeke Trnave, a jezero je očuvano u tom obliku do 60-ih godina 20. stoljeća, kada se Trnava kanalizira u drugo riječno korito, u kojem se nalazi i danas, a jezero se isušuje.³⁸

Sin Nikole IV., Juraj IV. Zrinski, prema primjeru mađarskih velikaša na područje Međimurja dovodi protestantizam, što utječe i na vjersku strukturu stanovništva koja se u nekim

³⁵ Kalšan, 42.

³⁶ Kalšan, 48.

³⁷ Štefanec, *Heretik Njegova Veličanstva*, 19-40; Zrinyi, 54.

³⁸ Štefanec, *Heretik Njegova Veličanstva*, 178-182; Zrinyi, 56.

naseljima i danas može primijetiti po broju protestantskog stanovništva.³⁹ U to doba Juraj IV. Čakovcu daje titulu slobodnog trgovišta, što grad oslobađa od svih davanja, osim onih koja su dužni davati kralju i caru.⁴⁰ Juraj V., sin Jurja IV., ponovno se preobratio na katoličanstvo iako je, po zaslugi oca, bio odgajan kao protestant. Godine 1613. odriče se luteranstva, protjeruje protestantske svećenike i obnavlja katoličke crkve diljem Međimurja.⁴¹ Nakon njegove smrti 1626. godine preostala su dva nasljednika dinastije Zrinski, njegovi sinovi Nikola i Petar. Iako su obojica u tom trenutku bili maloljetni, već 1637. Nikola VII. postaje punoljetnim te deset godina kasnije preuzima i bansku čast, koju zadržava do smrti 1664. godine u Kuršanečkom lugu. On ostaje zapamćen kao sposoban vojskovođa i ban te je, između ostaloga, najpoznatiji njegov pohod na most u Osijeku, koji je dao spaliti. Svakako se ističe i njegova kulturna, tj. spisateljska djelatnost, budući da je za života objavio spjev na mađarskom jeziku „Adria Tengerenek Syrenaia“ koji je njegov brat Petar kasnije preveo na hrvatski jezik kao „Adrianskoga mora sirena“.⁴² Nikola VII. time postaje i mecena kulturnog života Međimurja, a zabilježeni su i posjeti poznatih putopisaca Jakova Tolla iz Nizozemske te Evlije Čelebija iz Osmanskog Carstva.⁴³

Nakon smrti Nikole VII. u Čakovcu se nastanjuje njegov brat Petar IV. Zrinski, koji je nedugo nakon toga bio imenovan hrvatskim banom. Uz Petra IV. veže se i znamenita Zrinsko-frankopanska urota protiv kraljevske vlasti, zbog koje su on i Fran Krsto Frankopan završili u Bečkom Novom Mjestu, gdje su bili smaknuti.⁴⁴

Posljednji preostali Zrinski bio je Nikolin sin, Adam Zrinski, čija vlast nije bila dugog vijeka, budući da je poginuo u bitci kod Slankamena 1691. godine, a Međimurje nakon njegove smrti pada u ruke kralja Leopolda.⁴⁵

³⁹Štefanec, *Heretik Njegova Veličanstva*, 41-59, 199-223; Štefanec, *Struktura posjeda na zrinskim imanjima*, 13-26; Petrić, *Prilozi poznavanju povijesti stanovništva*, 27-50; Kalšan, 81.

⁴⁰Štefanec, *Heretik Njegova Veličanstva*, 180-182; Kalšan, 81-82.

⁴¹Bunjac – Bunjac – Jahn – Matotek et al, *Pregled povijesti Međimurja*, 61.

⁴²Bunjac – Bunjac – Jahn – Matotek et al, *Pregled povijesti Međimurja*, 62.

⁴³Bunjac – Bunjac – Jahn – Matotek et al, *Pregled povijesti Međimurja*, 62.

⁴⁴Bunjac – Bunjac – Jahn – Matotek et al, *Pregled povijesti Međimurja*, 65.

⁴⁵Bunjac – Bunjac – Jahn – Matotek et al, *Pregled povijesti Međimurja*, 66.

4.6. Utvrda Novi Zrin

Utvrda Novi Zrin od velikog je značaja za povijest Međimurja, budući da se spominje u više navrata u hrvatskoj historiografiji kao značajna utvrda u doba Nikole VII. Zrinskog. U svojim ga djelima spominju Tadija Smičiklas, Vjekoslav Klaić, Ferdo Šišić, Slavko Pavičić i Rudolf Horvat, što su samo neka od važnih imena hrvatske historiografije 19. i 20. st.⁴⁶

Značaj Novog Zrina vidi se upravo u činjenici da se utvrda kroz stoljeća učestalo spominje u raznim djelima, iako je njen vijek trajao svega tri godine, tj. od 1661. do 1664. godine, kada je razorena.⁴⁷ Novi Zrin spominje se već u zapisima suvremenika, bili oni s habsburške ili osmanske strane. Tako poznati putopisac Evlija Čelebi piše o gradu pod nazivom “Yeni kala” te vojnom pohodu osmanske vojske na njega 1664. godine, što su suvremena svjedočanstva s osmanske strane o značaju te utvrde Osmanlijama.⁴⁸ S druge pak strane tabora piše habsburški general Raimund Montecuccoli, koji je sam bio prisutan tijekom opsade Novog Zrina.⁴⁹

Ono što je podiglo značaj utvrde Novi Zrin svakako je njen strateški položaj i značaj za habsburšku vojsku, tj. vojsku legradske kapetanije pod zapovjedništvom Nikole VII. Zrinskog. Zrinski je utvrdu dao sagraditi na ušću rijeke Mure u Dravu, što je predstavljalo povoljan geostrateški položaj, budući da se utvrda nalazila na putu prema Kranjskoj, Štajerskoj i Beču.⁵⁰

Nakon razaranja, Novi Zrin je ostao u narodnoj svijesti kao jedan od značajnih simbola borbe protiv neprijatelja i kao simbol ponosa na Zrinske kao dinastiju od regionalnog značaja.⁵¹ Ta se svijest može prenijeti i u nastavu povijesti u kojoj se učenicima objašnjava značaj Novog Zrina u kolektivnoj svijesti i njegov povijesni značaj za Zrinske i ratove između Osmanlija i Habsburgovaca.

⁴⁶ Hrvoje Petrić, Dragutin Feletar, Petar Feletar, *Novi Zrin - Zrinska utvrda na Muri (1661.-1664.)*, 8.-9.

⁴⁷ Isto, 5.

⁴⁸ Petrić, 7.

⁴⁹ Petrić, 7.

⁵⁰ Petrić, 18.

⁵¹ Petrić, 96.

4.7. Zrinsko-frankopanska urota

Među važnijim događajima u povijesti Međimurja ističe se svakako Zrinsko-frankopanska urota kao simbol otpora lokalnog plemstva centralističkom Dvoru u Beču. Kao idejnog pokretača same urote može se vidjeti Nikolu VII. Zrinskog, koji je svojim utjecajem okupio pozamašnu količinu hrvatskog i mađarskog plemstva oko sebe, no njegovom pogibijom u Kuršanečkom lugu 1664.⁵² godine dolazi do prvotnog zastoja pobunjeničkih ideja. Te ideje nastavlja njegov brat, Petar IV. Zrinski sa svojim šurjakom Franom Krstom iz roda Frankopana. Oni oko sebe ponovno okupljaju hrvatsko i mađarsko plemstvo te stupaju u kontakt s francuskim kraljem Lujom XIV., Poljskom i Venecijom, a nakon neuspjelih pregovora s navedenima obraćaju se i osmanskoj Porti. Nakon neuspjeha u pregovorima, postajalo je jasnije da urota neće uspjeti te se bečki Dvor, saznajući za planove urotnika, odlučio na završetak svih zbivanja. Stoga je već 1670. godine Petar Zrinski, zajedno s Franom Krstom Frankopanom, pozvan u Beč na pomirenje s kraljem, što se iskazalo kao varka te su obojica utamničeni i osuđeni na smrt, što se i dogodilo 30. travnja 1671. godine u Bečkom Novom Mjestu.⁵³

⁵² Đurić, Feletar, 32.-33.

⁵³ Bunjac – Bunjac – Jahn – Matotek et al, *Pregled povijesti Međimurja*, 64.-65.

5. Crkvena zdanja na području Međimurja

Od trenutka nastanka Čakovog tornja kao preteče modernog “Starog grada Zrinskih” važnu su ulogu imale i razne crkve i samostani koje su dali izgraditi Zrinski, njihovi prethodnici, ali i nasljednici. Tako se svakako ističu kapelica i samostan sv. Jelene u Šenkovcu koji je služio kao grobnica obitelji Zrinski, crkva sv. Mihovila u Mihovljanu kao prva crkva na području grada Čakovca te franjevački samostan i njemu pripadajuća crkva sv. Nikole, koja je do današnjeg dana centralna župa grada Čakovca i jedna od najviših zgrada u samom gradu.

5.1. Samostan sv. Jelene u Šenkovcu

Usko vezano uz Utvrdu Zrinskih je i Samostan sv. Jelene u susjednom selu Šenkovcu, budući da je gradnja istog započela 1376. godine pod pokroviteljstvom erdeljskog vojvode Stjepana Lackovića. Taj zadatak povjeren je crkvenom redu Pavlina, koji su uz sam dio posjeda dobili zemlju za obrađivanje i šumu Golobenku.⁵⁴ Samostan se širio u kasnijim stoljećima te već 1420. godine grof Herman Celjski Pavlinima poklanja cijelo selo Šenkovec, što omogućava znatno širenje i nadogradnje samostana.⁵⁵ Dolazak obitelji Zrinski na područje Međimurja označava još veće širenje samostana jer grof Nikola IV. Zrinski daje graditi kapelu u kojoj je smještena obiteljska grobnica. U toj grobnici pokopani su ubrzo nakon njene gradnje Katarina Frankopan i glava Nikole IV. nakon bitke kod Sigeta.⁵⁶

Već njegov sin Juraj IV., pristaša protestantskog pokreta, proganja Pavline te u više navrata pustoši samostan te redovnicima ukida prava na ubiranje vina i žita od kmetova iz Šenkovca.⁵⁷ Nakon smanjenja protestantskog utjecaja u Međimurju, samostan se obnavlja, ali strada u požaru 1695. godine.⁵⁸ Tijekom 18. stoljeća počinje padati utjecaj samostana sv. Jelene, što zbog potresa 1738. godine, tijekom kojeg se srušila većina samostanskog kompleksa, a što zbog ukidanja reda Pavlina 1786. godine, budući da su ga oni u prvom redu i sagradili.⁵⁹ No, kraj

⁵⁴ Drago Feletar, *Iz povijesti Međimurja*, 49.

⁵⁵ Feletar, 49.

⁵⁶ Feletar, 50.

⁵⁷ Štefanec, *Heretik Njegova Veličanstva*, 199-223; Štefanec, "The Adaptable Religious Politics", 263-282; Feletar, 50.

⁵⁸ Feletar, 50.

⁵⁹ Feletar, 51.

samostana bilježi se tek 1880. godine, nakon razornog potresa i rušenja crkve i okolnih zgrada. Nakon tog događaja, seljaci iz okolnog sela odnose dijelove građevinskog materijala te se samostansko zdanje zapušta.⁶⁰

5.2. Crkva sv. Mihovila u Mihovljanu

Jedno od važnijih crkvenih zdanja u Međimurju jest i crkva sv. Mihovila (Mihalja) u istoimenom Mihovljanu koja se spominje već 1334. godine te se time bilježi prva čakovečka župa, prije osnivanja one sv. Nikole u 17. stoljeću. Sve do 1789. godine je ta crkva bila središte čakovečke župe, nakon čega tu ulogu preuzima crkva sv. Nikole biskupa, budući da prije njene izgradnje ne postoje veći objekti sakralne važnosti koji bi mogli obnašati funkciju župe, a da se nalaze na području samoga grada.⁶¹

5.3. Čakovečki samostan i crkva sv. Nikole

Povijest samostana i crkve sv. Nikole započinje za vrijeme vladavine Nikole VII. koji je pozvao franjevački red u Čakovec te je dao sagraditi zidanu crkvu sv. Nikole biskupa, a franjevcima je dao drvo koje su iskoristili za gradnju manjeg samostana, kako bi se mogli smjestiti do crkve. Razlog nastanjivanja franjevaca je, prema zapisima, organizacija nedjeljnih sajмова u Čakovcu, budući da se ispred sagrađene crkve nalazi veliki trg. Time se poticao dolazak trgovaca i obrtnika na područje Čakovca, što doprinosi rastu naselja u trgovište. Tu tvrdnju podupire i činjenica da je Nikola VIII. zabranio sajmove u Šenkovcu koje su organizirali pavlini, kako ne bi konkurirali onima u Čakovcu, budući da se radi o manjoj udaljenosti između ta dva mjesta.⁶² Dodatni razlog za naseljavanje franjevaca na području Čakovca je i pokret protureformacije, jer je utjecajem Jurja IV. dobar dio stanovništva prešao na protestantizam, što bi dolazak novog katoličkog reda trebao promijeniti.⁶³ Župa sv. Nikole počinje s radom 1659. godine, ali je stradala u požaru 1699. godine, budući da su samostan i toranj crkve bili izgrađeni

⁶⁰ Feletar, 51.

⁶¹ Tomislav Đurić, Dragutin Feletar, *Navik on živi ki zgine pošteno*, 82.

⁶² Bunjac, 62.-63.

⁶³ Štefanec, "The Adaptable Religious Politics", 263-282; Štefanec, *Struktura posjeda na zrinskim imanjima*, 13-26; Bunjac, 63.

od drveta te se tek kasnije obnavlja.⁶⁴ Adam Zrinski je prije svoje pogibije kod Slankamena franjevačkom samostanu ostavio 600 ugarskih forinti za gradnju samostana, a gvardijan Matin Šimunčić sakupio je još 600 iz donacija trgovaca i vlastele, što je bilo dovoljno za početak izgradnje zidanog samostana 1702. godine, koji je građen u više etapa zbog prirodnih nepogoda, poglavito potresa i požara. Današnji oblik samostan dobiva tek u 18. stoljeću, a obnavljan je i kroz 19. stoljeće.⁶⁵

⁶⁴ Đurić, Feletar, 82.

⁶⁵ Feletar, 88.-89.

6. Međimurske legende

Važan faktor u zavičajnoj povijesti Međimurja zasigurno čine i razne legende, ako ih se može tako nazvati, na kojima se temelje regionalni mitosi čiji se utjecaj može vidjeti u brojnim narodnim pripovijestima koje su se održale do današnjeg dana. U sljedećih nekoliko poglavlja obrađuju se četiri takve legende: ona o pozaju, tj. zmaju (koja, između ostalog, ima i poseban multimedijalni izložbeni prostor u Riznici Međimurja⁶⁶), ženidbi Nikole Malakocija kao narodnoj legendi, utvrđi Novi Zrin, opisanoj u brojnoj literaturi iako je postojala samo nekoliko godina te Zrinsko-frankopanskoj uroti kao važnom slijedu događaja koji je doveo do sloma te dvije posljednje narodne velikaške dinastije. One su odabrane zbog toga što se pojavljuju i u narodnoj predaji, bila ona usmena ili pismena te bi stoga mogle biti zanimljive učenicima.

6.1. Pozoj

Legenda o pozaju, tj. zmaju koji živi na području Međimurja, jedna je od najpoznatijih narodnih predaja. Pozajem su se kroz stoljeća objašnjavale razne nepogode koje bi se dogodile na području Međimurja, bili to potresi, poplave, suša i sl., a u „čast“ pozaja prinosile su se u nekim sredinama i žrtve. Prema predaji je sv. Juraj, zaštitnik Općine Sveti Juraj na Bregu, bio upravo taj koji je ubio pozaja, a u nekim se inačicama može i pronaći da on leži ispod Čakovca te mu se glava (ili rep, ovisno o predaji) nalazi ispod Staroga grada, a drugi dio tijela kod crkve sv. Nikole. Time su se kroz stoljeća u narodu objašnjavali potresi koji su se ponekad događali na području Međimurja, a sama predaja vjerojatno seže još u doba animalističkih vjerovanja.⁶⁷

6.2. Ženidba Nikole Malakocija

Jedna od priča koja je odjeknula na prostoru cijelog Međimurja je ona o ženidbi plemića Nikole Malakocija, savjetnika Jurja IV. Zrinskog. Naime, Malakoci je bio siromašan plemić te mu otac Izabele Petroci, njegove odabranice, nije htio dati ruku svoje kćeri. Tu je „uskočio” sam grof Juraj IV. koji je Malakociju dao dvorac Gradišćak, u kojem su se nalazili na slavlju nakon

⁶⁶ „Minijature“. Riznica Međimurja. <https://riznica.hr/minijature/> (pristup: 24.8.2023.)

⁶⁷ „Razorne nepogode u povijesti Međimurja“. Muzej Međimurja Čakovec. <https://mmc.hr/vijesti/v20200323.html> (pristup: 11.9.2023.)

viteškog turnira, te okolnu zemlju koju bi Malakoci odredio bacanjem svog buzdovana. Prema predaji iz tog razdoblja, Malakoci je buzdovan bacio toliko daleko, da su do njega pješačili četvrt sata te je time osigurao pozamašnu količinu zemlje i zaruke s Izabelom Petroci.⁶⁸ No, na sam dan vjenčanja Izabelinog je oca konfrontirao Ivan Đulafi, kojem je bila prethodno obećana njena ruka te je spriječio vjenčanje iznoseći činjenicu da Nikola Malakoci nije bio katolik, već protestant, što se kosilo s Izabelinom katoličkom vjeroispovjesti. Na to se Izabela bacila u ponor te je Malakoci, prema predaji, dao srušiti Gradišćak te izgraditi Lapšinu na mjestu gdje je pao njegov buzdovan. Nakon smrti prvotno je pokopan u Sv. Martinu na Muri, a grof Feštetić je njegov nadgrobni spomenik dao prebaciti u Pribislavec, dok se danas čuva u Muzeju Međimurja kao vrijedan eksponat.⁶⁹ Ova legenda o ženidbi Nikole Malakocija služi kao važan doticaj učenika sa zavičajnom povijesti Međimurja, budući da se radi o predaji koja ukazuje ne samo na povijest svakodnevice (u kurikularnom sustavu domena *društvo*), poput održavanja viteških turnira, slavlja, davanja zemlje plemićima i sl., već i o religijskoj povijesti (*filozofsko-religijsko-kulturna* domena), s obzirom da se radi o razdoblju Jurja IV. Zrinskog i utjecaja pokreta protestantske reformacije na područje Međimurja.

⁶⁸ Feletar, 58.

⁶⁹ Feletar, 59.-60.

7. Modeli nastave u muzejima

Muzeji kao koncept te muzejska građa koja je u njima sadržana osnova su demonstracije određenog predmeta interesa široj populaciji. Povijesni muzej je pritom, uz zavičajne muzeje, jedna od osnovnih vrsta izlaganja autentičnih tekstova, slika, pisanih i materijalnih povijesnih izvora ili pak njihovih replika.⁷⁰

Iako se radi o starijim tekstualnim izvorima o nastavi povijesti u muzejima, oni svejedno mogu poslužiti kao odskočna daska dobrih primjera razvitka nastave povijesti u izvanučioničkom obliku. Pritom se izdvajaju primjeri relevantnih i sveprisutnih pojmova i osnovnih oblika, poput vođenja školskih grupa po muzejima te rada na postavljanju i izlaganju izložbi.

Muzeji današnjice se, prema Robertu Stradlingu, poglavito organiziraju u više različitih oblika. Tako možemo pronaći lokalne (koje naziva i tradicionalnim) i nacionalne povijesne muzeje. Postave tih muzeja često kreću u samoj prapovijesti te prate linearni, kronološki razvoj nekog specifičnog prostora, a zbirke pritom pokrivaju razdoblja antike, srednjeg i ranog novog vijeka te moderno i suvremeno doba, gdje završavaju najčešće s izložbenim primjercima iz 20., a ponekad i 21. stoljeća.⁷¹

Pritom nije zanemarivo da se pojedini muzeji sve češće prilagođavaju pojedinim temama. Stoga se, neki u potpunosti, a neki samo djelomično, usredotočuju na specifične teme poput etnologije, filma, fotografije, kulture, umjetnosti, obrta, arheologije i slično.⁷² Pod potonje muzeje mogu se ubrojati mnogi svjetski muzeji, poput muzeja "Plantin-Moretus", u belgijskom Antwerpenu, koji prati obrtničke djelatnosti te ranonovovjekovne obitelji u tiskarstvu i njihov značaj za razvitak tiskarske djelatnosti i pokretanje te ekonomske grane u Antwerpenu.⁷³

Muzeji poput Riznice katedrale u Aachenu (Domschatzkammer Aachen), Bečki muzej vojne povijesti (Heeresgeschichtliches Museum Wien), Rimski muzej (Römer Museum) i mnogi drugi, bave se isključivo specifičnim razdobljima i temama vezanim uz lokalnu povijest i kulturu te time nude detaljniju sliku raznolikih tema, što u 20. stoljeću nije bilo uobičajeno. U hrvatskoj

⁷⁰ Ivka Pavičić, „Muzej u nastavi“. *Povijest u nastavi*. Proljeće 2003, 49.

⁷¹ Robert Stradling. "Multiperspektivnost u nastavi". *Povijest u nastavi*. Proljeće 2003. 53

⁷² Isto.

⁷³ Detaljnije informacije o muzeju "Plantin-Moretus" mogu se pronaći na njihovim internetskim stranicama:

<https://museumplantinmoretus.be/en>.

se takve teme češće obrađuju kroz pojedine izložbe, budući da je broj muzejskih objekata ograničen te se ne stvaraju stalne postavne sa specifičnim temama. Ono što bi se eventualno moglo svrstati u tu kategoriju su Muzej za umjetnost i obrt, Etnografski muzej te Muzej torture. (Muzej 80-ih, seljačke bune i slično).

“Klasični”, nazovemo li ga tako, oblik muzeja, često je popularniji na našim prostorima, budući da je na lokalnoj razini tako lakše prikazati cjelokupnu povijesnu baštinu, nego ulaziti u detaljne analize pojedinih aspekata iste (obrt, etnologiju, pojedina povijesna razdoblja i slično).

7.1. Primjeri modela nastave u muzeju

Izvanučionička nastava u muzeju već je tradicionalni oblik izvanučioničke nastave povijesti te postoje brojni primjeri provedeni u raznim školama diljem Republike Hrvatske. Na temelju tih primjera može se napraviti komparacija različitih oblika nastave, njihovih ciljeva, korištenih radnih listića i zadataka te samih lokacija muzeja koji se tematski razlikuju na temelju zavičaja i njegove povijesti.

Prvi takav primjer je izvanučionička nastava u muzeju Trakošćan koju je provela nastavnica povijesti Suzana Jagić 2010. godine s učenicima šestih razreda Osnovne škole Ivana Kukuljevića Sakcinskog Ivanec. Prilikom provedbe izvanučioničke nastave pokazuje se da ona odudara od klasične nastave u učionici, budući da se fokus premješta na demonstraciju, koja se u klasičnom obliku nastave koristi u manjem obujmu.⁷⁴ Važno je i naglasiti da se u muzejima primjenjuje i metoda samostalnog istraživanja, što učenike potiče na samostalan rad i samoinicijativno istraživanje zavičajne povijesti, a sam doticaj s povijesnim izvorima “na licu mjesta” stvara dodatnu motivaciju.⁷⁵ Zaključak ovog primjera jest ostvarenje cilja, tj. ponavljanje i produbljenje znanja srednjovjekovne i zavičajne povijesti.⁷⁶

Drugi primjer povezan je s muzejskom nastavom u gimnazijskom programu koju je proveo Vedran Ristić, također 2010. godine, s učenicima četvrtih razreda III. gimnazije Osijek. Ristić u svom radu navodi da je bitan faktor, uz samo produbljenje znanja, tj. proučavanje uže

⁷⁴ Suzana Jagić, “Izvanučionička nastava u muzeju Dvor Trakošćan”. *Povijest u nastavi*. Jesen 2010, 300.

⁷⁵ Jagić, 300.

⁷⁶ Jagić, 303.

povijesne teme i činjenica da nastavnik mora učenike zaintrigirati složenim problemskim zadatkom, kako bi se postiglo što učinkovitije ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda.⁷⁷ Učenici su u ovom primjeru bili podijeljeni u grupe, u kojima su rješavali radne listiće, a krajnji rezultat izvanučioničke nastave bio je izlaganje rezultata analize izvora.⁷⁸ Takav model nastave primjeren je kao početni primjer izvanučioničke nastave povijesti za gimnazije, jer se radi o analizi izvora koja sama po sebi leži u centru istraživačkog duha povijesti. Time se učenicima pruža direktan primjer mogućnosti analize izvora, čime uspješno stvaraju i poboljšavaju vlastite kompetencije u vidu kritičkog razmišljanja, utvrđivanja uzročno-posljedičnih veza te vremenski i prostorni kontekst. Važno je za napomenuti da ovi i slični primjeri mogu poslužiti kao polazne točke za osmišljavanje izvanučioničke nastave, budući da daju različiti kontekst s konkretnim primjerima i rezultatima.

⁷⁷ Vedran Ristić, "Nastava u muzeju - primjer suradnje škole s muzejom". *Povijest u nastavi*. Jesen, 2010, 272.

⁷⁸ Ristić, 274.

8. Muzej Međimurja Čakovec

U Starom gradu Zrinskih smješten je od 1954. godine Muzej Međimurja. Od tog razdoblja, pa sve do danas zaposlenici Muzeja aktivno su se bavili prikupljanjem materijala koji je podijeljen u pet zasebnih odjela: povijesni, kulturno-povijesni, arheološki, etnografski odjel i likovnu galeriju. Svaki pojedini odjel ima zasebne zbirke i stalne postavne u prostorima Muzeja te su time zastupljeni još od osnivanja sredinom 20. stoljeća.

8.1. Povijesni odjel

Povijesni odjel Muzeja Međimurja Čakovec osnovan je tek 1990. godine, početkom demokratskih promjena u Hrvatskoj. Međutim, fond povijesnog odjela seže sve do osnutka Muzeja 1954. godine, kada je ustrojen kao Zbirka Narodnooslobodilačke borbe sa stalnim postavom. Njega nasljeđuje Odjel narodne revolucije te se u tom obliku sačuvao sve do 1990. godine. Današnji povijesni odjel u svojim zbirkama obrađuje razdoblje od 1203. godine, tj. prvog spominjanja Međimurja u povijesnim izvorima, do suvremenog doba. U svojim skoro 70 godina postojanja povijesni odjel se konstantno širi te danas obuhvaća više od 2700 predmeta podijeljenih u jedanaest zbirki. Zbirke su uređene tematski, a bave se između ostalog diplomatikom, sportom, memoarima, narodnooslobodilačkom borbom te Domovinskim ratom.⁷⁹

8.2. Kulturno-povijesni odjel

Kulturno-povijesni odjel Muzeja Međimurja nastao je kao zbirka 1955. godine pod vodstvom direktora i kustosa Aleksandra Schulteisa i administrativnog djelatnika Stjepana Leinera koji su građu koja ulazi u njega prikupljali diljem cijelog Međimurja. Već 1956. prerasta u odjel zahvaljujući brojnim donacijama i otkupima. Tijekom svog postojanja fundus odjela rastao je velikom brzinom te ga danas čini više od 5700 predmeta podijeljenih u 14 zbirki. Fundus čine umjetnički predmeti i građa iz razdoblja od 15. do 20. stoljeća koje se izlažu, što u stalnim postavima, a što u tematskim izložbama.⁸⁰

⁷⁹ "Povijesni odjel". Muzej Međimurja Čakovec. https://mmc.hr/zbirke_pov.html (pristup: 14.8.2023.)

⁸⁰ "Kulturno-povijesni odjel". Muzej Međimurja Čakovec. https://mmc.hr/zbirke_kulpov.html (pristup: 15.8.2023.)

8.3. Arheološki odjel

Arheološki odjel Muzeja Međimurja Čakovec temelji se prvenstveno na prvim međimurskim arheološkim nalazištima otkrivenim između 1955. i 1972. godine. Prvo nalazište na temelju kojeg je i osnovana zbirka je crkva sv. Mihovila u Mihovljanu, zbog koje se već 1962. u zbirci nalazi fundus od 600 arheoloških nalaza. Godine 1972. osniva se i arheološki odjel, dolaskom prvog arheologa kao zaposlenika Muzeja. Aktivnost arheoloških radova povećavala se od osnutka odjela te Međimurje danas bilježi stotinjak arheoloških nalazišta od mlađeg kamenog doba pa sve do srednjega vijeka.⁸¹

8.4. Etnografski odjel

Etnografski odjel također bilježi svoj trenutak osnivanja godinu nakon osnivanja Muzeja. Prva zbirka predstavljena je prilikom otvorenja Muzeja 1955. godine, a od 1997. godine izložen je i prvi stalni postav etnografskog odjela s pozamašnom zbirkom predmeta, što je samo dio fundusa od oko 2800 predmeta, koliko ih zbirka danas broji.⁸²

8.5. Likovna galerija

Likovna galerija je sa svojim djelatnostima započela 1954. godine, a 1968. dobiva svoj stalni postav u palači Zrinskih. Djela koja su izložena i koja se prikupljaju su uglavnom iz razdoblja od kraja 19. st. do danas, a predstavljaju opus umjetnika rođenih u Međimurju ili onih koji su svojim životom i radom povezani s tim prostorom. Između ostalog bavi se i izložbama suvremenih hrvatskih umjetnika, koje se povremeno organiziraju u prostorima Staroga grada Zrinskih.⁸³

⁸¹ “Arheološki odjel”. Muzej Međimurja Čakovec. https://mmc.hr/zbirke_arh.html (pristup: 17.8.2023.)

⁸² “Etnografski odjel”. Muzej Međimurja Čakovec. https://mmc.hr/zbirke_etno.html (pristup: 17.8.2023.)

⁸³ “Likovna galerija”. Muzej Međimurja Čakovec. https://mmc.hr/zbirke_lik.html (pristup: 17.8.2023.)

8.6. Dosadašnji projekti Muzeja Međimurja

U svojoj djelatnosti Muzej Međimurja proveo je brojne projekte koji svoj odjek mogu pronaći i u nastavi zavičajne povijesti.

Prvi i najistaknutiji jest projekt „Muzeologajnica“, čija je svrha kroz kreativna predavanja i radionice približiti zavičajnu povijest i kulturnu baštinu Međimurja najmlađim uzrastima. Sam projekt obuhvaća niz radionica koje se održavaju kroz godinu te su povezane sa stalnim postavom Muzeja Međimurja Čakovec. Projekt je namijenjen uzrastima od vrtića do srednjoškolske dobi te su u fokusu očuvanje i istraživanje zavičajne povijesti i kulturne baštine Međimurja.⁸⁴

Drugi projekt je gostujuća izložba pod nazivom „Upoznajmo Frankopane“, budući da je ta velikaška obitelj usko povezana s obitelji Zrinski te se u sklopu tog projekta (koji je trajao od 21.4. do 23.5.2023. godine) prikazuje svakodnevni život grofovske obitelji Frankopan. Time se nudi prilika školskim uzrastima da osobno istražuju svakodnevnicu srednjeg i ranog novog vijeka na temelju autentičnih izvora i replika.⁸⁵

Treći projekt temelji se na kooperaciji mnoštva muzeja s područja Republike Hrvatske u sklopu Međunarodnog dana muzeja. Pritom je Muzej Međimurja Čakovec organizirao projekt pod nazivom „Mali školski kustosi“, u kojem se učenicima osnovnoškolske dobi predstavljaju djelatnosti koje obavljaju kustosi u muzejima te oni sami biraju predmete, uz pomoć mentora, koje predstavljaju pred publikom i stručnim povjerenstvom, a najboljem se sudioniku dodjeljuje nagrada „malog školskog kustosa“.⁸⁶ Time se učenicima stvara motivacija za proučavanje sadržaja Muzeja te im se približuju djelatnosti kustosa i muzejskih pedagoga.

Četvrti projekt pod nazivom „Muzejski *escape room*“ učenicima osnovnih škola nudi mogućnost igranja popularnog *escape rooma* u edukativne svrhe. Pritom je cilj pronaći sve navedene predmete iz muzejskog postava zbirke za arheologiju, a najbrži natjecatelj dobiva nagradu.⁸⁷ Takav oblik nastave kroz igru omogućava učenicima osnovnoškolskog uzrasta učenje kroz zabavu, budući da se radi o važnim predmetima iz arheološkog fundusa Muzeja Međimurja

⁸⁴ „Muzeologajnica“. Muzej Međimurja Čakovec. <https://mmc.hr/muzeologajnica.html> (pristup: 11.9.2023.)

⁸⁵ „Upoznajmo Frankopane“. Muzej Međimurja Čakovec.

⁸⁶ „Mali školski kustos“ u: *EMA – Edukativna muzejska akcija*, 20.

⁸⁷ „Muzejski *escape room*“. Muzej Međimurja Čakovec.

Čakovec. Stoga se olakšava prepoznavanje predmeta uz kratki opis, koji pritom služi u svrhe edukacije o pojedinim eksponatima.

Peti projekt Muzeja Međimurja Čakovec pod nazivom „Na raskrižju promjena – Međimurje u brončanom dobu“ je edukativno-kreativnog karaktera, budući da se radi o natječaju za učenike u dobi od 6 do 18 godina koji ima ne samo povijesni karakter, već je utemeljen u umjetničkom izričaju učenika.⁸⁸

8.7. Koncept moguće (dodatne) digitalizacije

U posljednjih nekoliko godina Muzej Međimurja Čakovec provodi razne oblike modernizacije potpomognute fondovima europske unije te sredstvima međimurske županije i grada Čakovca.⁸⁹ Tijekom tog razdoblja otvorena je i već ranije spomenuta Riznica Međimurja te multimedijalni centar namijenjen mlađim posjetiteljima. U sklopu tog centra nudi se i predstavljane legende o takozvanom “pozaju”, to jest zmaju koji se pojavljuje u više lokalnih legendi te se time nudi i etnološki pogled na međimurske legende i običaje koji su se razvijali tijekom nekoliko stoljeća.

Uz navedene, već postojeće, sadržaje, moguće je ponuditi i dodatne postavbe, po uzoru na moderne europske muzeje u kojima se moderna tehnologija koristi kao dodatak muzejskom doživljaju. Time bi se obogatio sadržaj Muzeja, što bi privuklo pozornost mlađih generacija koje su više vezane uz digitalne sadržaje. Klasičan muzejski doživljaj moguće je upotpuniti pomoću digitalnih panela, na kojima se prikazuju poznate osobe međimurskog podneblja, poput članova obitelji Zrinski, njihovih prethodnika i nasljednika. Sam sadržaj digitalnih ploča može se oblikovati prema svjedočanstvima povijesnih ličnosti iz njihovih dnevnika ili pak kratkih biografija, predstavljenih kao autobiografije, gdje bi pokretna slika bila popraćena zvučnim zapisom koji sadržava čitane iskaze. Time se stvara nova dimenzija prisutnosti, što dodaje posebnu dimenziju samom postavu.

⁸⁸ „Na raskrižju promjena – Međimurje u brončanom dobu“. Muzej Međimurja Čakovec.

⁸⁹ “Rekonstrukcija i revitalizacija fortifikacije Starog grada Čakovec u Muzej nematerijalne baštine”. Riznica Međimurja. <https://riznica.hr/o-projektu/> (pristup: 17.7.2023.)

Budući da je razvoj suvremenih društvenih mreža (Tikok, Instagram i slično), dao zamaha kraćim i ponekad interaktivnim sadržajima, preferencija za mlađe posjetitelje (školske dobi od 7 do 18 godina), bili bi kraći medijski sadržaji (audio-video zapisi), duljine do 60 sekundi, popraćeni odgovarajućim materijalom. To predstavlja novi izazov za djelatnike Muzeja, budući da se sadržaj mora prikazati vizualno atraktivno te na kratak i zanimljiv način, kako bi zadržao pažnju posjetitelja mlađih generacija.

Kao primjer sličnom konceptu može poslužiti više europskih muzeja koji su spojili modernu tehnologiju s klasičnim oblikom muzejske izložbe. Jedan od njih je muzej “Plantin-Moretus” u belgijskom Antwerpenu, gdje se nudi mogućnost posjete uz audio vodiča, što nudi poseban doživljaj, budući da sam posjetitelj time određuje duljinu posjete muzeju. Zvučni zapisi popraćeni su prigodnom glazbom povijesnog razdoblja iz kojeg potječu izložbeni primjerci, to jest razvoja stare tiskare te ostavštine obitelji Plantin i Moretus, kao dvije utjecajne obitelji u svijetu tiska i kartografije.⁹⁰

Neki od koncepata tog muzeja mogu se prenijeti na Muzej Međimurja, budući da je iza obitelji Zrinski ostala ostavština vrijedna spomena. Dodatnom digitalizacijom stvorila bi se spona između “starog i novog”, to jest ranonovovjekovnog izložbenih primjeraka i modernih tehnoloških dostignuća ili pak između žitelja Međimurja tijekom povijesti i suvremenih generacija.

Kao drugi primjer svakako mogu služiti aachenski muzeji koji svojom digitalizacijom stvaraju novu sliku povijesti tog grada. Budući da se radi o gradu Karla Velikog, najveći fokus muzejskih izložbi leži upravo u prikazu franačke vlasti, no svakako nije zanemariv udio kasnosrednjovjekovne, ranonovovjekovne i moderne povijesti, koja se dočarava digitalnim sadržajem poput tableta, digitalnih panela i opipljivih replika, što daje dodatnu bliskost posjetiteljima.

⁹⁰ “Plantins house”. Plantin-Moretus. <https://museumplantinmoretus.be/en/plantins-house> (pristup: 23.8.2023.)

9. Primjena modela na temelju dvorca i perivoja Zrinskih

Prema već spomenutim primjerima izvanučioničke nastave u Republici Hrvatskoj može se vidjeti uska suradnja nastavnika, bilo u osnovnoj ili srednjoj školi, i muzejskog osoblja u vidu kustosa, muzejskih pedagoga i sl. Ta suradnja čini temelj uspješne provedbe izvanučioničke nastave u muzejima, budući da nastavnici ne mogu sami biti u potpunosti upoznati sa cjelokupnim postavom Muzeja te opsežnim zbirkama, već je to u rukama kustosa i muzejskih pedagoga, gdje prethodni u potpunosti poznaju opseg zbirke i izložbenih predmeta, a potonji služe kao spona između zbirki, tj. postava i učenika koji sudjeluju na izvanučioničkoj nastavi. Pritom je primarna zadaća kustosa i muzejskih pedagoga samo predstavljanje postava, dok se kod potonjih pojavljuje i sekundarna – postavljanje zadataka, smišljanje raznih radionica te provođenje istih. Nastavnik pritom ima zadatak pripremiti učenike uvodnim nastavnim satom/satovima te time stvoriti temelj za izvedbu izvanučioničke nastave. Tome prethodi uvrštavanje izvanučioničke nastave u godišnji izvedbeni kurikulum škole, organizacija posjeta Muzeju, što podrazumijeva dogovor između nastavnika i Muzeja, organizacija prijevoza, u slučaju da je potreban te skupljanje potrebnih potpisanih suglasnosti, budući da se radi o maloljetnim učenicima.

Kako bi izvanučionička nastava bila uspješna potrebna je i razrada radnih listića sa zadacima, što se u slučaju Muzeja Međimurja i Staroga grada Zrinskih može ostvariti analizom izvora, bilo pisanih u obliku izvora ili materijalnih u obliku dijelova postave, a dodatna razina obrađenosti materije može se ostvariti međupredmetnom povezanošću, koja se ostvaruje pomoću nastavnika drugih nastavnih predmeta koji se mogu povezati s postavom Muzeja, okolišem, povijesnim kontekstom, umjetničkim instalacijama i sl. Stoga nikako nije zanemariva uloga drugih nastavnika, koji također kreiraju zasebne radne listiće i zadatke za učenike koji sudjeluju na izvanučioničkoj nastavi.

10. Razrada izvanučioničke nastave

Kako bi se uspješno provela izvanučionička nastava na temelju Staroga grada Zrinskih i pripadajućeg perivoja, postavlja se nekoliko polazišnih točaka. Prvobitno je važno naglasiti da se izvanučionička nastava mora uvrstiti u godišnji izvedbeni kurikulum škole, što se događa već u rujnu, tj. početkom nastavne godine. U tom dokumentu postavlja se vremenski okvir u kojem se s učenicima kreće na izvanučioničku nastavu, njezini ciljevi te ciljna skupina (razred) s kojim se planira izvanučionička nastava.

Nastavnici koji organiziraju izvanučioničku nastavu moraju se usredotočiti na odabir pojedinih zbirki koje bi posjetili učenici tijekom posjeta Muzeju. Budući da se radi o nekolicini zbirki koje su u bilo kojem trenutku dostupne, odabir leži u rukama samih nastavnika koji ga određuju prema vlastitom nahođenju i prema domenama koje su propisane kurikulumom povijesti. Stoga je važna i komunikacija s kustosima i muzejskim pedagogima koji poznaju zbirku kroz svakodnevni rad s grupama učenika i ostalih gostiju Muzeja.

Zbirke koje su dostupne u trenutku pisanja rada poglavito se nalaze u Riznici Međimurja, budući da se obnavljaju dijelovi zgrade u kojima se inače nalaze stalni povijesni, kulturno-povijesni i etnografski odjel Muzeja. Time se odabir znatno sužava, što nakon obnove i ponovnog otvaranja ta tri odjela neće predstavljati problem.

Drugi korak u odabiru zbirki jest određivanje dobi polaznika, tj. razrednih odjela koje nastavnici vode na izvanučioničku nastavu. U ovom radu fokus leži na ranonovovjekovnoj povijesti, budući da je sam dvorac bio najznačajniji u doba obitelji Zrinski te je, prema tematskoj podjeli nastavnog gradiva, najznačajniji za druge razrede srednjih škola sa četverogodišnjim programom nastave povijesti. Primjer razrade rađen je na temelju skupine od 20 učenika podijeljenih u četiri grupe. Cilj izvanučioničke nastave je upoznati učenike sa zavičajnom povijesti Međimurja te upoznati ih s poviješću obitelji Zrinski na tim prostorima.

Uzme li se u obzir široka lepeza tema koje Muzej Međimurja nudi, fokus izvanučioničke nastave potrebno je suziti na zbirke relevantne za učenike, što bi u tom slučaju bila zbirka ostavštine obitelji Zrinski.

Naravno, u sklopu posjeta moguće je obići i ostalu građu Muzeja, ako za to postoji interes i potreba.

10.1. Priprema za izvanučioničku nastavu

Prije samog polaska na izvanučioničku nastavu, nastavnici trebaju, u okviru nastave, pripremiti učenike na polazak u Muzej. To se postiže obradom i predstavljanjem tema izloženih u Muzeju i relevantnih za izvanučioničku nastavu. Ako se uzme u obzir gradivo drugog razreda gimnazije, to su teme svakodnevnog života u srednjem vijeku (domena društvo) te Zrinsko-frankopanska urota (domena politika).

Na temelju tih tema koje ionako ulaze u nastavno gradivo drugog razreda, organizacija i provedba izvanučioničke nastave morala bi se odvijati prema kraju školske godine, tj. u travnju ili početkom svibnja, kako bi se postigli željeni rezultati te maksimizirala poučnost posjeta Muzeju. U slučaju neočekivanih situacija poput odgode, manjka zainteresiranih učenika i sl., termin izvanučioničke nastave može se premjestiti na početak trećeg razreda gimnazije kao svojevrsno ponavljanje gradiva drugog razreda.

Prije no što provedba započne, nastavnici bi trebali učenike upoznati s odgovarajućim nastavnim gradivom, ukoliko ono, prema godišnjem izvedbenom kurikulumu, već nije bilo obrađivano ranije. Uz to, nastavnici zajedno s učenicima postavljaju cilj izvanučioničke nastave, tj. koje sve postavbe moraju posjetiti te koji je njihov značaj. Već ranije navedene teme nakon obrade dobivaju na značaju, budući da učenici na terenu mogu dobiti daljnje informacije o njima u sklopu muzejskog posjeta.

10.2. Međupredmetna povezanost

Kao jedan od temelja izvanučioničke nastave svakako se moraju uzeti u obzir i drugi nastavni predmeti, bili oni obavezni ili izborni. Svaki od tih predmeta doprinosi kvaliteti izvanučioničke nastave jer fokus ne leži samo na povijesti, već na različitim sastavnicama obrazovanja te to nudi više mogućnosti za tematsku razradu same nastave i dodaje na opsegu i kvaliteti nastave. Uzme li se u obzir kompleks Staroga grada Zrinskih i pripadajućeg perivoja, sadržaji koji se nude mogu se iskoristiti u svrhe nastave likovne umjetnosti, budući da u sklopu Muzeja postoji likovna galerija kao zaseban odjel, a oko utvrde postoji nekoliko umjetničkih

instalacija i spomenika vrijednih likovne analize (spomenici Nikoli IV. i VII., sv. Jeronimu, stradalima u Prvom svjetskom i Domovinskom ratu i sl.). Uz to, pojavljuje se mogućnost analize djela Nikole VII. te oprostajnog pisma Petra Zrinskog, što spada pod nastavni predmet hrvatskog jezika. Time se stvara dodatan sloj mogućnosti ove izvanučioničke nastave u smislu međupredmetnosti.

Ako za to postoji potreba i mogućnost, tijekom izvanučioničke nastave mogu se posjetiti i sakralni objekti, poput samostana sv. Jelene u Šenkovcu, crkve sv. Mihovila u Mihovljanu te franjevački samostan i crkva sv. Nikole, što se može obraditi ne samo u kontekstu povijesti i likovne umjetnosti, već i vjeronauka, kao izbornog predmeta u srednjim školama. Uz to postoji još niz lokaliteta vrijednih spomena, koji bi mogli zamijeniti ove lokalitete, poput crkve sv. Jeronima u Štrigovi, regionalnog centra „Med dvema vodama“, grad Prelog i općinu Legrad, kao dva važna središta u povijesti Međimurja. No, taj dio je opcionalan te ovisi o dogovoru između nastavnika koji organiziraju izvanučioničku nastavu.

10.3. Provedba izvanučioničke nastave

Prilikom provedbe izvanučioničke nastave važno je pripremiti određenu količinu materijala te koncipirati nastavni proces na terenu, kako se izvanučionička nastava ne bi pretvorila u razgledavanje i kolokvijalno bila nazivana izletom⁹¹.

Radni listići sa zadacima moraju biti koncipirani na način da se učenicima omogućava naknadno rješavanje istih, što bi omogućilo potpunu pažnju tijekom samog posjeta. Alternativno rješenje jest postavljanje takvih zadataka i vremenskih okvira, da ih učenici mogu riješiti tijekom posjeta, što se može učiniti pomoću ranije podjele radnih listića te prolaženja kroz zadatke postavljene u njima.

Primjera radi, zadaci s izvorima mogu se obrađivati na licu mjesta, ako je izvor prilagođen u toj mjeri da ga učenici u svega nekoliko minuta mogu pročitati i primijeniti.

⁹¹ Učenički izleti kao takvi ne bave se konkretnim temama te ne sadrže ishode ni zadatke, dok je izvanučionička nastava, kao što i samo ime kaže, nastava koja je premještena izvan učionice u matičnoj školi na neko konkretno područje te je popraćena ishodima i zadacima za učenike i služi kao dodatak standardnoj nastavi. Takva nastava može se odvijati u muzejima, gradovima, drugim obrazovnim ustanovama i sl.

10.4. Primjeri radnih listića sa zadacima

U sljedećem dijelu rada izloženi su primjeri radnih listića sa zadacima te odgovarajući komentar na svaki od radnih listića. Didaktizacija je u ovim primjerima prilagođena prvenstveno grupnom radu učenika koji se međusobno dijele u grupe od po pet učenika prije samog polaska.

Primjer 1:

Zadatak 1: Pročitajte putopis Jakova Tolla i njegov izvještaj o dvorcu Zrinskih u Čakovcu 16. stoljeća i odgovorite na postavljena pitanja.

„... Duskora je sjahao s konja te se uz uzajamne zagrljaje popeo u kola i kroz guste nasvojničke prestraže uveo u dvorac. Bijaše veoma sjajan i prostran, izvrsno utvrđen protiv turske sile, gotovo sa svih strana opkoljen močvarom koja je sprječavala potkopavanje. Samo jedan bok koji gleda na polja opire se o čvrsto tlo, te je stoga čvršće obzidan. Divljamo se u okružju tako barbarskih naroda nadasve dotjeranom domu, biranim ukućanima, prebogatom pokućstvu, svugdje vrhunskome sjaju. U trijemovima bijaše obješen turski plijen, lukovi, tobolci, mlatovi, štitovi i drugo oružje te vrste. Njegov je sjaj ipak nadilazio blijesak sablji demeškinja. Među njima je bilo takvih kojima su lukovice bile urešene zlatom i srebrom. Tokovi drugih prikivali su pogled umetnutim draguljima. U predvorjima su se mogle razgledati ovješene zastave koje su označavale uistinu krvavu i bojovnu pobjedu, zarobljene od Turaka i nagrđene obiljem krvi. Ondje su se pokazivale i slike koje su prikazivale grofove hrabre pothvate. Sjećam se jedne na kojoj se okrenuo i odsjeka glavu Turčinu koji ga je s leđa uhvatio za plašt i podigavši desnicu prijetio mu smrću. Bijaše mu to kao mladiću početak vojevanja: pojednome znaj o ostalome.

Trećeg ili četvrtog dana otkako smo došli bili smo uvedeni u knjižnicu koja je bila znamenita i puna svakog obilja knjiga, a odatle u oružarnicu koju je bio opremio više no što se vjerovati može mjedenim mušketama, bombardama, kopljima, sabljama i drugim vrstama oružja. Ovoj se profinjenosti pridružila nadasve obilna dopuna, otvorena riznica, gdje je uz ostalo

vrijedno bilo obilje starih novaca... Otišavši odande pošli smo u grofove vrtove čiji sjaj i sklad ne mogu izraziti riječima...⁹²

1. Podcrtajte u priloženom izvoru najvažnije pojmove vezane uz opis dvorca Zrinskih.
2. Prošetajte oko dvorca te ga detaljno opišite (izgled, sastavni dijelovi, korišteni materijal, slike, kipovi, biste i sl.).
3. Usporedite ključne dijelove teksta i dvorac danas. Koje su razlike između opisanog i viđenog? Što se sve promijenilo? Koji bi mogli biti uzroci tih promjena?

Zadatak 2: Pronađite rodoslovno stablo obitelji Zrinski te navedite koji su sve članovi vladali Međimurjem u razdoblju ranoga novog vijeka. Koje su obitelji stolovale u Čakovcu prije obitelji Zrinski, a koje nakon? Čime je pojedina obitelj doprinijela razvoju dvorca i utvrde te koje su dodatne zasluge imale te obitelji?

Zadatak 3: Snimite Tik-Tok videozapis u trajanju od 30 do 60 sekundi o crkvi sv. Mihovila u Mihovljanu. Upotrijebite pritom povijesni kontekst crkve kao bazu videozapisa te opišite interijer crkve.

Primjer 2:

Zadatak 1: Pročitajte tekst Novi Zrin - zrinska utvrda na Muri (1661. - 1664.) i odgovorite na postavljena pitanja.

Kada je Novi Zrin bio sagrađen 1661. godine, govorilo se i pisalo da je to neosvojiva utvrda. Kada je pred tu utvrdu stupila velika turska vojska, nazočni su generali počeli dokazivati

⁹² Hrvoje Petrić, Gordan Ravančić, "Iz opisa čakovečkog dvorca Zrinskih putopisca Jakova Tolla". *Povijesna čitanka - srednji i rani novi vijek*, 158.

da je Novi Zrin slabo utvrđen. Postojalo je razmišljanje da je neosvojivost Novog Zrina bila u posadi, a ne u bedemima. Dok je u Novom Zrinu boravio Nikola Zrinski s hrvatskim postrojbama, vjerojatnost da ga zauzmu Turci bila je mala, ali nakon njegova odlaska u Čakovec 1664. posadu utvrde činilo je 1000 (kasnije 1700) stranih vojnika:

Nakon borbi kod Kaniže (31. svibnja 1664.) veliki vezir je otišao osvajati Novi Zrin. Evlija Čelebi je tom prigodom opisao kraj uz Muru: “Podignuvši se ispod grada (Novog Zrina), išli smo čitav dan prema zapadu prolazeći kroz guste šume. Na jednom zgodnom prelazu prebrodili smo s lakoćom rijeku Muru. Uz cijelu obalu rijeke bile su podignute kule, udaljene jedna od druge za jedan topovski hitac. Kada su nas s ovih kula opazili daurski zlotvori Mađari, počeli su sa svake kule paliti topove, tako daje grmljavina topova uzdrmala svu neprijateljsku pokrajinu, te se na sve strane znalo o nama...”

(...)

Osobito je značajan opis završnih borbi oko Novog Zrina koje je također ostavio Evlija Čelebi: “Zaključeno je da ovaj put svi u jedan mah izvrše juriš, pa su tako svi ratnici jurnuli naprijed s poklicima “Allah! Allah!” Od muhamedanskih pokliča odjekivala su brda. Svi nevidljivi ljudi i sve svete duše pritekli su nam u pomoć, te je sva naša vojska jednodušno i kao jedan odred navalila na grad. Sreća je bila što je na gradskim vratima i bedemima bilo vrlo mnogo pukotina, ali zbog onih predmeta koji su bili postavljeni po gradskim bedemima sa nekoliko tisuća vrsta varki i davalstava ni ptica u strahu ne bi smjela preletjeti preko zida. Ali su sve serdengečdije napadale na grad kao mravi i osice; vojnici su, hvatajući se za zidove kukastim željeznim oruđem i puzajući jedan za drugim, ulazili u grad, ne dajući neprijatelju ni da oči otvori. Čim je pomoću uzvišenoga Boga pobodne Muhamedova zastava na gradska vrata i bedeme, ja sam,

Bogu hvala, proučio muhamedanski ezan. S mačem u ruci izvikivao sam muhamedanske ratne pokliče i time sve ratnike podstaknuo na borbu. Čitava vojska potrže mač na neprijatelja, prodrije u grad te pritjesnivši i tukući neprijatelja, dotjerala ga je na obalu rijeke Mure. Kada je neprijatelj uvidio u kakvom se položaju nalazi, on je, zauzet brigom da spasi život, pojurio na most koji se nalazi na Muri u namjeri da prijeđe na drugu stranu.

Muslimanski ratnici su, krvavih ruku i mišica, gologlavi i otvorenih grudi, gonili i ubijali neprijatelje sa isukanim muhamedanskim mačevima i tako stigli na most. Kada su to opazili neprijatelji koji su se nalazili na suprotnoj strani Mure, klonuli su. Oni su vidjeli kako dolazi turska vojska goneći njihovu poraženu vojsku i kako siječe mnoge ljude na ovoj strani kao i na samom mostu i povikali su: - Hej, u pomoć, zemlja nam propade! - Pograbili su sjekire i počeli su sjeći most s one strane. Kad su ga presjekli, naši ratnici su se za tren oka povukli nazad. Neprijateljska vojska koja se zatekla na odječenom mostu tu je i ostala, a velika voda ponese most prema gradu. Na to neprijateljski vojnici počеше skakati u vodu, a neki opet dođoše u grad moleći milost... te postadoše roblje. Ti trenuci pružili su takav prizor koji se ne može opisati. Kao da se tim htio pružiti primjer sudnjeg dana. Zlo koje je neprijateljska vojska iz neznanja i neupućenosti sama sebi nanijela bilo je toliko kao da im je cio svijet bio zakleti neprijatelj.”⁹³

1. Gdje se nalazio Novi Zrin i koja je bila njegova funkcija u borbi protiv Osmanlija?
2. Kako Evlija Čelebi opisuje opsadu Novog Zrina?
3. Što mislite, kako je utjecao završetak borbi na moral habsburške vojske u razdoblju nakon pada Novoga Zrina?

Zadatak 2: Pronađi na području Staroga grada Zrinskih umjetničku instalaciju koja prikazuje oproštaj Ane Katarine i Petra Zrinskog. Opiši instalaciju te objasni njezinu pozadinu i značaj.

Zadatak 3: Izradite objavu za Instagram (10 fotografija) o pavlinskom samostanu sv. Jelene u Šenkovcu. Istaknite zanimljive dijelove samostana te napišite kratak opis (oko 100 riječi) vezan uz povijest samostana i crkve.

⁹³ Hrvoje Petrić, Gordan Ravančić, “Novi Zrin - Zrinska utvrda na Muri (1661.-1664.)”. *Povijesna čitanka - srednji i rani novi vijek*, 164.-167.

Primjer 3:

Zadatak 1: Pročitaj tekst Nikole Zrinskog o međunarodnim odnosima te odgovori na postavljena pitanja.

“Taj strašni zmaj Turčin... mnogo je tisuća mađarskih duša (porobio), mnoge oštricom mača probo, rascijepio i uznemirio Erdelj - najljepši ukras naše krune, vojvodu mu zgazio, tlači naš narod, našu zemlju, kao šumski vepar gazio lijepo obrađen. Zapitajte se međusobno koga se tiče ta opasnost, komu prijeti sada ovaj rat? Ako otkrijemo našim čistim umom da to nije naša nevolja, onda našu zaštitu prepustimo šutke discretiji drugih. Ali ako su bezumne životinje spremne pretrpjeti smrt zbog vrede svojih brloga, zbog otimanja svojega potomstva, koliko više mi, koji smo ostaci slavne mađarske krvi, trebamo, ako ustreba, krenuti i u smrt zbog subraće, naših očeva, majki, žena, djece, domovine, da bismo se osvetili tome pobjesnelom psu. Možda netko misli, što se dogodilo dogodilo se, neizlječiva je to već stvar, jer je Rákoczi pogubljen, Erdelj ponižen, Ugarska uplašena, i to će podivljalom psu biti dovoljno. Ta je misao taština nad taštinama. Prelistajmo historije i naći ćemo otkada je bijesni turski narod izašao Nikola Zrinski iz kaspjskih brloga, potok kršćanske krvi nikada nije presahnuo...

(...)

Ali razmotrimo svaku pomoć kojoj bismo se mogli nadati.

Poljak nam je jedan od susjeda, ali od njega ne možemo očekivati nikakvu pomoć jer je u prošlim ratovanjima i on oslabio, jer ga ni sada Rus ne pušta, jer od Svedije nije tako securus da bi mogao na drugo misliti, jer je ti susjedstvu Tatara, jer s Kozacima nije tako complonirao svoje stvari da bi mogao imati povjerenja u njih, jer s Turčinom nije u miru (kao što oni kažu). Turčin je u prošlim ratovanju s beneficiumima obstringirao Poljake uz pomoć Tatara, jer ova respublica ne nastoji tražiti ni novi dobar glas, ni državu, ni acquistitiju, nego da ostane u vlastitom miru. Od Poljaka se zato nemamo čemu nadati.

Nijemac nam je dragi susjed. Od ostalih trebamo izuzeti našega milostivoga kralja, koji nedvojbeno nastoji sasvim da nas zaštiti kao svoje, premda su mnoga ratovanja presušila njegova skladišta i haereditarium zemlje... Ali govorimo in genere o njemačkom narodu i o imperiumu. Znamo li da bi njemački narod zamijenio opasnošću mir i sreću koju ima kod kuće?... Da bi htjeli u našem milostivom gospodararu caru vidjeti toliku moć i accessio od čega bi trebali braniti

svoj libertas? I ako bi i dali pomoć, što mogu povjerovati da bi, da li bi nešto što bi bilo snažno ili continualno, što bi bilo dovoljno za naš opstanak, što bi bilo bez poteškoća za nas, ne bi li, ako zadbijuju nešto, to htjeli sebi i zadržati...

Talijan je treći susjed, ali njegova udaljenost, ubačenost mora između nas, rascjepkanost zemlje na mnoge gospodare i kneževe vlastitih interesa, ne dopušta veliku nadu u pomoć s te strane, premda bih je povjerovao da ne bi propustili i stvarni operatio ti velikaši i vojvode, kada bi s naše strane vidjeli dobru volju i nastojanje, i da bi pomogli bilo novcima, bilo ljudstvom, bilo savjetom.

Udaljenost španjolskog naroda, umješnost u ratovanje u Luzitaniji svaki dalji discurs odjednom prekida; o tome ne trebamo više govoriti.

O francuskom narodu imamo što reći. Taj narod je zasigurno ratnički, slavan i snažan, ali i to je jasno, da ako ne traži za sebe i ne ratuje sebe radi, ne možemo mnogo od njega očekivati... Francuz je, ako je pobjednik - nepodnošljiv, ako je bijedan - onda je ni za što.

Na Ruse ne računam jer bi bio discurs sličniji snu nego zbilji; iako znam da su poneki veliki ljudi stvorili sebi ne znam kako velike nade, ali, kako sam gore napisao, tomu se ne možemo nadat ni to željeti. Njihova je zemlja daleko, narod grb, ratovanje im nevaljalo, viteštvo im smiješno, politika im glupa, carstvo tyrannis; kome bi trebala onda njihova pomoć.

Engleska nam je gotovo posve drugi svijet, druga priroda, drugačije ratovanje, ne treba nam, a niti je možemo željeti!

Eto, kršćanstvo smo pobrojili i očevidno od njih ne može biti takve pomoći da bi naše oslobođenje imalo fundamentum. No, dopustimo, može biti, dopustimo, da nama u moć dođu mnogi strani narodi, ali ako će strancu pripasti administratio ratovanja, vjerojatno se ničemu ne možemo nadati. Ako prevrćemo historije, naći ćemo da, iako se Mađar na mnogo mjesta spotaknuo u viteštvu i često krivo postupio, ipak su mu od stranaca velike opasnosti dopale; ili pak oni nisu naše nevolje osjetili ili ih nužda nije nagnala na rizik...

(...)

Znam da će netko reći: No, sjetio si se pomoći stranaca koje si prije jako opugnirao. Ali taj mi prijatelj ne razumije stvar; ja od Madara hoću stvoriti vojni puk, ali, jer je dugi mir odučio

naš narod od discipline, trebamo naći vještake koji će nam pomoći da opet dodemo in usum zaboravljenih regula; zato nije sramota učiti od tih koji znaju više, sramota je držati sebe u neznanju i ne učiti...”⁹⁴

1. Kako Nikola VII. Zrinski opisuje Osmanlije, a kako kršćanske narode?
2. Smatra li Zrinski da su mu “kršćanski narodi” u stanju pomoći u obrani od Osmanlija i zašto?
3. Koje rješenje Zrinski misli pronaći kako bi ustrojio dovoljno moćnu vojsku za obranu?

Zadatak 2: Pronađite na prostorima Staroga grada nadgrobni spomenik Nikole Malakocija. Što piše na spomeniku? Koja je bila Malakocijeva titula? Samostalno istražite legendu o njegovoj ženidbi te je ukratko opišite. Što je spriječilo Malakocija u ženidbi? Koje su posljedice raspleta događaja?

Zadatak 3: Snimite kratak dokumentarni film za platformu YouTube o franjevačkom samostanu i crkvi sv. Nikole biskupa u Čakovcu u trajanju od 2 minute. U prvom se dijelu usredotočite na povijesni kontekst, a u drugom na eksterijer i interijer crkve.

⁹⁴ Hrvoje Petrić, Gordan Ravančić, “Nikola Zrinski o međunarodnim odnosima”. *Povijesna čitanka - srednji i rani novi vijek*, 168.-171.

Primjer 4:

Zadatak 1: Pročitaj oprostajno pismo Petra Zrinskog supruzi Ani Katarini i odgovori na polazna pitanja.

Ana Katarina (oko 1625. - 1673.), supruga Petra Zrinskog, zauzima u hrvatskoj povijesti i književnosti značajno mjesto i kao dobrotvorka i kao prva žena u Banskoj Hrvatskoj koja se sama bavila stvaralačkim radom i prevođenjem. U Mlecima (Veneciji) je 1661. objavila svoj molitvenik "Putni tovaruš". Katarina se 1641. udala za Petra Zrinskoga kojega je, nakon nagle smrti njegova brata Nikole (1664.), kralj Leopold I. početkom 1665. imenovao za hrvatskoga bana. Petar Zrinski joj je u zatočeništvu 29. travnja 1671. napisao pismo:

"Moje drago serce. Nemoj se žalostiti svrhu ovoga moga pisma, niti burkati. Polag božjega dokončanja sutra o deseti uri budu mene glavu sekli i tulikajše nakupe tvojemu bratcu. Danas smo jedan od drugoga srčeno prošćenje uzeli. Zato jemljem ja sada po ovom listu i od tebe jedan vekovečni valete, tebe proseći, ako sam te u čem zbantuval, ali ti se u čem zameril (koje ja dobro znam) i oprosti mi. Budi Bog hvaljen, ja sam k smrti dobro pripravljen, niti se plašim, ja se ufam u boga vsemogućega, koji me je na ovom svitu ponizil, da se tulikajše mene hoće smilovati, i ja ga budem molil i prosil (komu sutra dojt ufam se), da mi se naukupe pred njegovim svetim tronušem u diki vekivečne sastanemo. Veće ništa ne znam ti pisati, niti za sina, niti za druga dokončanja našega siromaštva, ja sam vse na volju božju ostavil."⁹⁵

1. Koji događaj prethodi pisanom izvoru?
2. Kako Petar Zrinski opisuje svoju predstojeću sudbinu svojoj supruzi?
3. Što se dogodilo nakon što je Zrinski sastavio pismo i koje je posljedice imao taj događaj?

Zadatak 2: Pronađi u Riznici Međimurja dio o usmenoj predaji te prouči priču o pozaju. Koji se sve običaji navode u vezi s tim mitskim bićem? Ukratko ih opiši. Koji od tih običaja vam se čini najupečatljivijim i zašto?

⁹⁵ Hrvoje Petrić, Gordan Ravančić, "Oprostajno pismo Petra Zrinskoga supruzi Ani Katarini". *Povijesna čitanka - srednji i rani novi vijek*, 172.

Zadatak 3: Izradite kviz o Starom gradu i perivoju Zrinskih te Muzeju Međimurja Čakovec. Kviz mora sadržavati 20-30 pitanja. Započnite općenitim pitanjima o povijesti dvorca i perivoja, a kasnije se usredotočite na postavu Muzeja. Rasporedite pitanja u logične cjeline.

10.4. Obilazak Perivoja Zrinskih

Početak izvanučioničke nastave obilježava pristizanje grupe učenika i nastavnika na autobusni kolodvor u Čakovcu, budući da se on nalazi u neposrednoj blizini Staroga grada Zrinskih. Dolaskom na Trg Republike učenici se usmjeravaju prema zapadu, tj. prema ulazu na prostor Perivoja Zrinskih. Već na samom ulazu u park može se uočiti prva instalacija važna za zavičajnu povijest Međimurja, a to je spomenik Nikoli VII. Zrinskom Čakovečkom, jednom od posljednjih članova obitelji Zrinski. Nakon ulaska u prostor parka učenici mogu s desne strane uočiti spomenik nestalim i poginulim braniteljima, tj. sudionicima Domovinskog rata. Ako se radi o skupini učenika koja je sama vezana uz prostor Međimurja, pojavljuje se mogućnost bliske povezanosti s nekim od imena na spomeniku te to dodaje dodatnu razinu subjektivnog doživljaja.

Blizu spomenika sudionicima Domovinskog rata nalazi se spomenik prvom članu obitelji Zrinski u Međimurju, Nikoli IV. Zrinskom Sigetskom. Budući da njime počinje cijela saga o obitelji Zrinski u Međimurju, preuzimanje imanja i nadogradnja dvorca u sklopu Staroga grada, važno je učenicima objasniti njegovu važnost na temelju vizualnog prikaza same osobe Nikole IV. Nedaleko tog kipa nalazi se i bista sv. Jeronima, čija važnost leži upravo na legendi da je njegov rodni grad Stridon zapravo međimurska Štrigova. Prateći stazu kroz Perivoj mogu se opaziti obilježja engleskog parka te se time onda i stvara međupredmetna povezanost s nastavnim predmetom likovne umjetnosti, što se može upotrijebiti u likovnoj analizi već ranije viđenih spomenika i kipova. Budući da je šetnica u parku koncipirana u kružnom obliku, prolaskom kroz park dolazi se i do spomenika palim borcima Prvog svjetskog rata u obliku obeliska, koji se nalazi izdvojeno na livadi.

Daljnijim prolaženjem kroz park dolazi se do južnog ulaza u kompleks dvorca, gdje se učenicima može objasniti koncepcija Wasserburga kao obrambene utvrde te oblik samih zidina koji će kasnije moći vidjeti na maketi u Muzeju. Za ulaz u dvorac koristi se ipak glavni ulaz koji se nalazi s istočne strane zidina te učenici tamo prolaze prvo po nasipu koji simulira nekadašnji most do gradskih zidina te ulaze u središnji prostor između vrata dvorca. Nakon prolaska kroz vrata dolaze u prvi prostor dvorca, gdje dobivaju mogućnost šetnje po međuprostoru između zidina i palače, a u isto to vrijeme mogu i rješavati zadatke s radnih listića koji zahtijevaju njihov angažman u ovoj etapi izvanučioničke nastave (primjer 1, zadatci s opisom dvorca Zrinskih).

Zatim slijedi ulazak u muzejske prostore, tj. stalni postav (koji je u trenutku pisanja rada nedostupan) ili pak Riznicu Međimurja, u kojoj se nalaze relevantni izvori, bili oni od društvenog, političkog, vojno-povijesnog, kulturnog ili drugih značaja. Tijekom vođenog razgledavanja Muzeja, grupe koje imaju zadatke vezane uz muzejsku građu (npr. pozoj, maketa Staroga grada i sl.) bilježe važne detalje koji im pomažu pri rješavanju vlastitih zadataka. Pritom je nužno da učenici prilagode svoj rad grupnom radu, budući da bilješke moraju biti gotove do kraja razgledavanja postava.

Po završetku razgledavanja, učenici dobivaju još vremena za rješavanje zadataka te razgledavanje Starog grada i perivoja, kako bi uspješno ispunili svoje zadatke te upili što više znanja o prostoru na kojem se nalaze. Cijeli obilazak Staroga grada i perivoja traje otprilike pet sati.

Nakon toga slijedi razgledavanje franjevačkog samostana te crkve sv. Nikole biskupa, posljednju crkvu čijoj su izgradnji pomogli grofovi Zrinski. Učenici u sklopu obilaska samostana i crkve mogu uočiti i umjetničke stilove koji su korišteni u izgradnji te se stoga nastava može povezati s nastavom likovne umjetnosti. Učenici koji imaju zadatke vezane uz taj dio obavljaju ih do kraja posjeta koji traje ukupno sat vremena.

Nastavno na posjet modernoj čakovečkoj župi slijedi posjet staroj, mihovljanskoj župi sv. Mihovila, za što je potrebno otprilike pola sata, koji su dovoljni učenicima da obave zadatke postavljene u radnim listićima.

Posljednji cilj izvanučioničke nastave je crkva sv. Jelene u Šenkovcu, gdje se nalaze ostatci pavlinskog samostana i same crkve. Nakon posjete i obavljanja zadataka iz radnog listića završava se izvanučionička nastava, a učenici mogu dobiti slobodno vrijeme kako bi odmorili prije povratka.

10.5. Nastava nakon izvanučioničke nastave

Nakon provedbe izvanučioničke nastave bitno je provesti više različitih koraka kako bi se ostvarili njezini prvotni ciljevi. Budući da se tijekom izvanučioničke nastave rad odvijao u grupama, učenici predstavljaju svoje radne listiće te pitanja i odgovore koji su proizašli iz njihovog rada. Učenici svoje rezultate mogu predstaviti u vidu kratkih PowerPoint prezentacija te time koriste digitalne alate u svrhe nastave. Bitno je za napomenuti da, iako svi učenici prolaze kroz isti muzejski postav, njihov doživljaj se mijenja upravo kroz zadatke dobivene na radnim listićima. Svaka grupa dobiva vlastitu temu te se fokusira prvenstveno na nju, što omogućava detaljniju obradu materijala i sadržaja obuhvaćenog u zadacima. Taj način obrade radnih listića pospješuje se grupnim prezentacijama pred razrednim odjelom, gdje su svi učenici uključeni, bilo aktivno ili pasivno, u proces obrade izvora, a učenici koji nisu bili dio grupe, tijekom završne obrade i prezentacije izvora mogu davati vlastite odgovore na postavljena pitanja i time produbiti raspravu o danoj materiji. Također, učenici svoje kratke videozapise, fotogalerije i kviz prezentiraju u sklopu tih prezentacija, time da se kviz održava kao posljednja aktivnosti zbog svoje duljine. Uz to, učenici mogu kao dodatan zadatak dobiti i pisanje eseja o dojmovima tijekom posjeta Muzeju i njegovom postavu te nastavnici time dobivaju direktnu povratnu informaciju o percepciji muzejske građe i prostora te zavičajnih obilježja.

Kako bi izvanučionička nastava bila potpuna potrebno je, prema iskustvima već ranije navedenih primjera, pretpostaviti reakciju učenika na izvanučioničku nastavu u Starom gradu Zrinskih i pripadajućem perivoju. Naime, učenici bi u sklopu izvanučioničke nastave morali riješiti radne listiće koji ih djelomično navode kroz posjećeni lokalitet. Postavljeni zadatci kod učenika stvaraju osjećaj da se radi o nastavi, a ne o školskom izletu, budući da posjet Muzeju Međimurja podliježe odgojno-obrazovnoj ulozi te se nastoji stvoriti radna atmosfera koja motivira učenike na samostalno istraživanje zavičajne povijesti Čakovca i Međimurske županije. Ključ motivacije leži upravo u intrigantnim sadržajima koji se nude učenicima, što u vidu izvora, a što u vidu muzejske postave i vodstva. Odabirom ciljanih tema i izvora uspostavlja se i subjektivna veza između učenika i zavičaja, što stvara dodatnu intrinzičnu motivaciju pri proučavanju zavičajne povijesti, bilo iz osobne povezanosti ili samog interesa učenika.

11. Zaključak

Izvanučionička nastava u Perivoju i Starom gradu Zrinskih jedna je od mogućnosti približavanja zavičajne povijesti Međimurja mladim generacijama. Počevši od političke, društvene i vojne povijesti, pa sve do društveno-kulturološko-religijskih konteksta, mlađe se generacije mogu približiti pojedinom zavičaju kroz muzeje i njihove stalne i privremene postavbe i izložbe. Radionice koje muzeji provode služe kao motivacija mladim generacijama za učestale posjete muzejima kao obrazovnim, ali i kao kulturnim ustanovama, budući da se postavi mijenjaju po potrebi te na poseban način dočaravaju zavičajnu povijest kao takvu. Kroz projekte Muzeja Međimurja u skoro 70 godina njegovog postojanja zaposlenici su radili ne samo na prikupljanju i kategorizaciji građe i izložbenih primjeraka, već i na popularizaciji zavičajne povijesti koja se kroz desetljeća sve više otkrivala različitim istraživanjima, donacijama građana i inicijativama lokalne samouprave, što je omogućilo razvoj Muzeja iz manje institucije do današnjeg kompleksa muzejskih odjela i njihovih stalnih i privremenih djelatnosti.

U ovom se radu obrađuju već prethodno izvedeni primjeri izvanučioničkih nastava na primjeru dva muzeja, što nastavnicima može poslužiti kao orijentir za izvedbu vlastite izvanučioničke nastave. Primjeri vezani uz nastavu u Muzeju Međimurja Čakovec također mogu imati istu svrhu, budući da je u radu razrađen povijesni kontekst vezan uz Čakovec i okolno područje. Zadatci postavljeni na radnim listićima vezani su uz nekoliko sfera povijesnog rada. Prvenstveno se tu radi o analizi izvora koja je prisutna kroz sve primjere radnih listića, ali su uz to postavljeni zadatci vezani uz terenski rad te multimedijalni zadatci koje učenici rješavaju kroz moderne tehnologije, tj. tehnološke platforme poput Tik-Toka, YouTubea, Instagrama te programa za montiranje videozapisa.

Planiranje izvanučioničke nastave mora se provesti na početku školske godine te uvrstiti u dokument Godišnjeg izvedbenog kurikulumu škole koja organizira izvanučioničku nastavu. Nakon uvrštenja u spomenuti dokument započinje planiranje provedbe koja se temelji na komunikaciji između nastavnika i muzeja, tj. njegovih djelatnika te organizacija prijevoza, u slučaju da je on potreban zbog udaljenosti škole i muzeja. Uz to je važna i priprema učenika na izvanučioničku nastavu kroz nastavne sadržaje koji spadaju u kurikularni kontekst drugog razreda gimnazije jer izvanučionička nastava upotpunjuje onu „klasičnu“, učioničku, različitim sadržajima vezanim uz nastavni sadržaj obrađivan tijekom nje.

Međupredmetna povezanost između nastavnih predmeta povijesti i drugih, koji mogu biti uključeni u provedbi nastave, poput likovne umjetnosti, hrvatskoga jezika, geografije, vjeronauka i sl., važna je stavka tijekom provedbe izvanučioničke nastave. Zadatci koncipirani za izvanučioničku nastavu vežu se na nekoliko razina s drugim nastavnim predmetima, budući da se mogu obrađivati geografska obilježja zavičaja, razvoj hrvatskog jezika kroz priložene izvore ili njihov značaj kao umjetničkih djela te obilježja umjetnosti i arhitekture zavičaja.

Razdoblje nakon provedbe izvanučioničke nastave služi kao vrsta kvalitativne analize provedbe nastave, gdje učenici prezentiraju svoja rješenja radnih listića, bilo prikazivanjem izrađenih filmova, videozapisa, fotogalerija, kvizova ili prezentacijom (PowerPoint ili usmenim izlaganjem) analiza izvora i terenskoga rada.

Nastava izvan učionice stoga omogućava učenicima uvid u povijest nekog zavičaja, bio on dio njihovog osobnog identiteta ili pak zavičaj kojeg upoznaju kako bi proširili svoje horizonte. Time se stvara temelj za motivaciju daljnjeg, osobnog, istraživanja lokalne, tj. zavičajne povijesti, što pridodaje i kvaliteti same “klasične” nastave u učionici. Budući da samostalan rad pomaže učenicima u savladavanju nastavnog gradiva, izvanučionička nastava služi kao poticaj upravo takvoj vrsti rada, bilo to kroz nastavne listiće koje učenici dobivaju prilikom posjeta muzeju ili kroz istraživačke zadatke za pripremu ili na terenu.

12. Sažetak

Ovaj diplomski rad bavi se izvanučioničkom nastavom u Starom gradu Zrinskih i pripadajućem perivoju, Muzeju Međimurja Čakovec te lokalitetima povezanima s njima. Predviđena je za drugi razred gimnazije zbog obrađenih tematskih cjelina te se nudi razrada izvanučioničke nastave, radni listići i plan putovanja za izvedbu iste. Fokus rada je na izvedbi izvanučioničke nastave, a uz to se nudi i povijesni kontekst te konkretni primjeri lokaliteta koje učenici posjećuju i obrađuju tijekom izvedbe. Uz to se obrađuje tematika zavičajne povijesti, kurikularni kontekst te prijedlozi dodatne digitalizacije Muzeja.

Ključne riječi: izvanučionička nastava, Muzej Međimurja Čakovec, Zrinski, digitalizacija

Abstract

This paper deals with the field school in the Old Town of the Zrinski family and the parks appertaining to it, the Čakovec Museum of Međimurje and the related sites. It is intended for the second grade of grammar school mainly because of the thematic units covered, and it comprises details on the field school, worksheets and the itinerary needed for the carrying-out of the program. The focus of the paper is on the execution of the field school, including the historical context and concrete examples of sites the students visit and delve into during the program. It also covers the topic of local history, the curricular context and some suggestions for further digitalisation of the Museum.

Keywords: fieldwork, Čakovec Museum of Međimurje, Zrinski, digitalisation

13. Izvori i literatura

1. Bunjac, Borka - Bunjac, Branimir - Jahn, Julijana - Matotek, Višnja - Puzak, Ivana - Šestak, Mario. *Pregled povijesti Međimurja*. Čakovec: Povijesno društvo Međimurske županije, 2003.
2. Đurić, Tomislav, Dragutin Feletar. *Navik on živi ki zgine pošteno: Kratka povjesnica Zrinskih i Frankopana: Deset povijesnih gradova*. Koprivnica: "Dr. Feletar", 1997.
3. Feletar, Drago. *Iz povijesti Međimurja*. Čakovec: Ogranak Matice Hrvatske Čakovec, 1968.
4. Jagić, Suzana. "Izvanučionička nastava u muzeju Dvor Trakošćan" u: *Povijest u nastavi*. Zagreb: Društvo za hrvatsku povjesnicu, Jesen 2010.
5. Kalšan, Vladimir. *Međimurska povijest*. Čakovec: vlastita naklada, 2006.
6. *Kurikulum nastavnog predmeta Povijest za osnovne škole i gimnazije*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019.
7. Magro, Graça, Joaquim Ramos de Carvalho, Maria José Marcelino. „Improving history learning through cultural heritage, local history and technology.“ u: *10th International Conference Mobile Learning*. Coimbra: University of Coimbra, 2014.
8. Petrić, Hrvoje, Dragutin Feletar, Petar Feletar. *Novi Zrin - Zrinska utvrda na Muri (1661.-1664.)*. Donja Dubrava-Zagreb: Hrvatski zemljopis - naklada dr. Feletar, 2001.
9. Petrić, Hrvoje, Gordan Ravančić. *Povijesna čitanka - Srednji i rani novi vijek*. Samobor: Meridijani, 2004.
10. Petrić, Hrvoje. "Prilozi poznavanju povijesti stanovništva Međimurja u vrijeme Zrinskih" u *Politička, kulturna i društvena djelatnost Zrinskih i Frankopana u Hrvatskoj*. Čakovec: Zrinska garda Čakovec, 2011.
11. Pavičić, Ivka. "Muzej u nastavi" u: *Povijest u nastavi br. 1*. Zagreb: Društvo za hrvatsku povjesnicu, 2003.
12. Ristić, Vedran. "Nastava u muzeju - primjer suradnje škole s muzejom" u: *Povijest u nastavi*. Zagreb: Društvo za hrvatsku povjesnicu, Jesen 2010.
13. Roksandić, Drago. „Zavičajna povijest: pojmovni izazovi“ u: *Zavičajna povijest u interkulturalnom kontekstu*. Marijan Marinović, Drago Roksandić, ur., 25-32. Zagreb: FF Press, 2006.

14. Stradling, Robert. "Multiperspektivnost u nastavi" u: *Povijest u nastavi br. 1*. Zagreb: Društvo za hrvatsku povjesnicu, 2003.
15. Štefanec, Nataša. Heretik njegova veličanstva: povijest o Jurju IV. Zrinskom i njegovom rodu, Zagreb, 2001.
16. Štefanec, Nataša. „Struktura posjeda na zrinskim imanjima i porezni popisi Međimurja i okolice (c. 1550.– c.1610)“ u Politička, kulturna i društvena djelatnost Zrinskih i Frankopana u Hrvatskoj. Čakovec: Zrinska garda Čakovec, 2011, 13-26.
17. Štefanec, Nataša. "The Adaptable Religious Politics on the Zrinski Estates during the Reformation." u *The Reformation in the Croatian Historical Lands: Research Results, Challenges, Perspectives*. Zrinka Blažević - Stanko Jambreč - Nataša Štefanec, ur. Biblijski institut, Zagreb - Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Visoko evanđeosko teološko učilište, Osijek. Zagreb, 2015., 263-282.
18. Zrínyi, Károly. *Monografija grada Čakovca*. Čakovec: Povijesno društvo Međimurske županije, 2005 (1901¹).

Internetski izvori

1. "Arheološki odjel". Muzej Međimurja Čakovec.
https://mmc.hr/zbirke_arh.html (pristup: 17.8.2023.)
2. "Curriculum". Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13000> (pristup: 23.8.2023.)
3. "Etnografski odjel". Muzej Međimurja Čakovec.
https://mmc.hr/zbirke_etno.html (pristup: 17.8.2023.)
4. "Kulturno-povijesni odjel". Muzej Međimurja Čakovec. https://mmc.hr/zbirke_kulpov.html
(pristup: 15.8.2023.)
5. "Likovna galerija". Muzej Međimurja Čakovec.
https://mmc.hr/zbirke_lik.html (pristup: 17.8.2023.)
6. "Minijature". Riznica Međimurja. <https://riznica.hr/minijature/> (pristup: 24.8.2023)
7. „Muzeologajnica“. Muzej Međimurja Čakovec. <https://mmc.hr/muzeologajnica.html> (pristup: 11.9.2023.)
8. "Plantins house". Plantin-Moretus. <https://museumplantinmoretus.be/en/plantins-house>
(pristup: 23.8.2023.)
9. "Povijesni odjel". Muzej Međimurja Čakovec.
https://mmc.hr/zbirke_pov.html (pristup: 14.8.2023.)
10. "Povijest". Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=49831> (pristup: 23.8.2023)
11. "Povijest muzeja". Muzej Međimurja Čakovec.
<https://mmc.hr/povijest.html> (pristup: 18.8.2023.)
12. "Povijest škole". Ekonomska i trgovačka škola Čakovec. <https://www.ets.hr/o-skoli/povijest-skole/> (pristup: 20.8.2023.)
13. „Razorne nepogode u povijesti Međimurja“. Muzej Međimurja Čakovec.
<https://mmc.hr/vijesti/v20200323.html> (pristup: 11.9.2023.)
14. "Rekonstrukcija i revitalizacija fortifikacije Starog grada Čakovec u Muzej nematerijalne baštine". Riznica Međimurja. <https://riznica.hr/o-projektu/> (pristup: 17.7.2023.)
15. "Zavičaj". Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.
https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f151WRd5 (pristup: 24.8.2023.)

Muzejski katalozi

1. „Muzejski escape room“. Muzej Međimurja Čakovec.
2. „Na raskrižju promjena – Međimurje u brončanom dobu“. Muzej Međimurja Čakovec.
3. Sekula, Lucija (ur.). „Mali školski kustosi“ u: *29. EMA - Edukativna muzejska akcija*. Zagreb: 2023.
4. „Upoznajmo Frankopane“. Muzej Međimurja Čakovec. Čakovec: 2023.

14. Prilozi (radni listići)

Radni listić 1

Zadatak 1: Pročitajte putopis Jakova Tolla i njegov izvještaj o dvorcu Zrinskih u Čakovcu 16. stoljeća i odgovorite na postavljena pitanja.

Čakovec u 17. stoljeću („Čakovec 1640.“ *Wikimedia Commons*.

https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Csáktornya_1640.jpg (pristup: 16.9.2023.))

„... Duskora je sjahao s konja te se uz uzajamne zagrljaje popeo u kola i kroz guste nasvojničke prestraže uveo u dvorac. Bijaše veoma sjajan i prostran, izvrsno utvrđen protiv turske sile, gotovo sa svih strana opkoljen močvarom koja je sprječavala potkopavanje. Samo jedan bok koji gleda na polja opire se o čvrsto tlo, te je stoga čvršće obzidan. Divljasmo se u okružju tako barbarskih naroda nadasve dotjeranom domu, biranim ukućanima, prebogatom pokućstvu, svugdje vrhunskome sjaju. U trijemovima bijaše obješen turski plijen, lukovi, tobolci, mlatovi, štitovi i drugo oružje te vrste. Njegov je sjaj ipak nadilazio bljesak sablji demeškinja. Među njima je bilo takvih kojima su lukovice bile urešene zlatom i srebrom. Tokovi drugih prikrivali su pogled umetnutim draguljima. U predvorjima su se mogle razgledati ovješene zastave koje su

označavale uistinu krvavu i bojovnu pobjedu, zarobljene od Turaka i nagršene obiljem krvi. Ondje su se pokazivale i slike koje su prikazivale grofove hrabre pothvate. Sjećam se jedne na kojoj se okrenuo i odsjeka glavu Turčinu koji ga je s leđa uhvatio za plašt i podigavši desnicu prijetio mu smrću. Bijaše mu to kao mladiću početak vojevanja: pojednome znaj o ostalome.

Trećeg ili četvrtog dana otkako smo došli bili smo uvedeni u knjižnicu koja je bila znamenita i puna svakog obilja knjiga, a odatle u oružarnicu koju je bio opremio više no što se vjerovati može mjedenim mušketama, bombardama, kopljima, sabljama i drugim vrstama oružja. Ovoj se profinjenosti pridružila nadasve obilna dopuna, otvorena riznica, gdje je uz ostalo vrijedno bilo obilje starih novaca... Otišavši odande pošli smo u grofove vrtove čiji sjaj i sklad ne mogu izraziti riječima...“

Izvor: Hrvoje Petrić, Gordan Ravančić. “Iz opisa čakovečkog dvorca Zrinskih putopisca Jakova Tolla”. *Povijesna čitanka - srednji i rani novi vijek*, 158.

1. Podcrtajte u priloženom izvoru najvažnije pojmove vezane uz opis dvorca Zrinskih.
2. Prošetajte oko dvorca te ga detaljno opišite (izgled, sastavni dijelovi, korišteni materijal, slike, kipovi, biste i sl.).

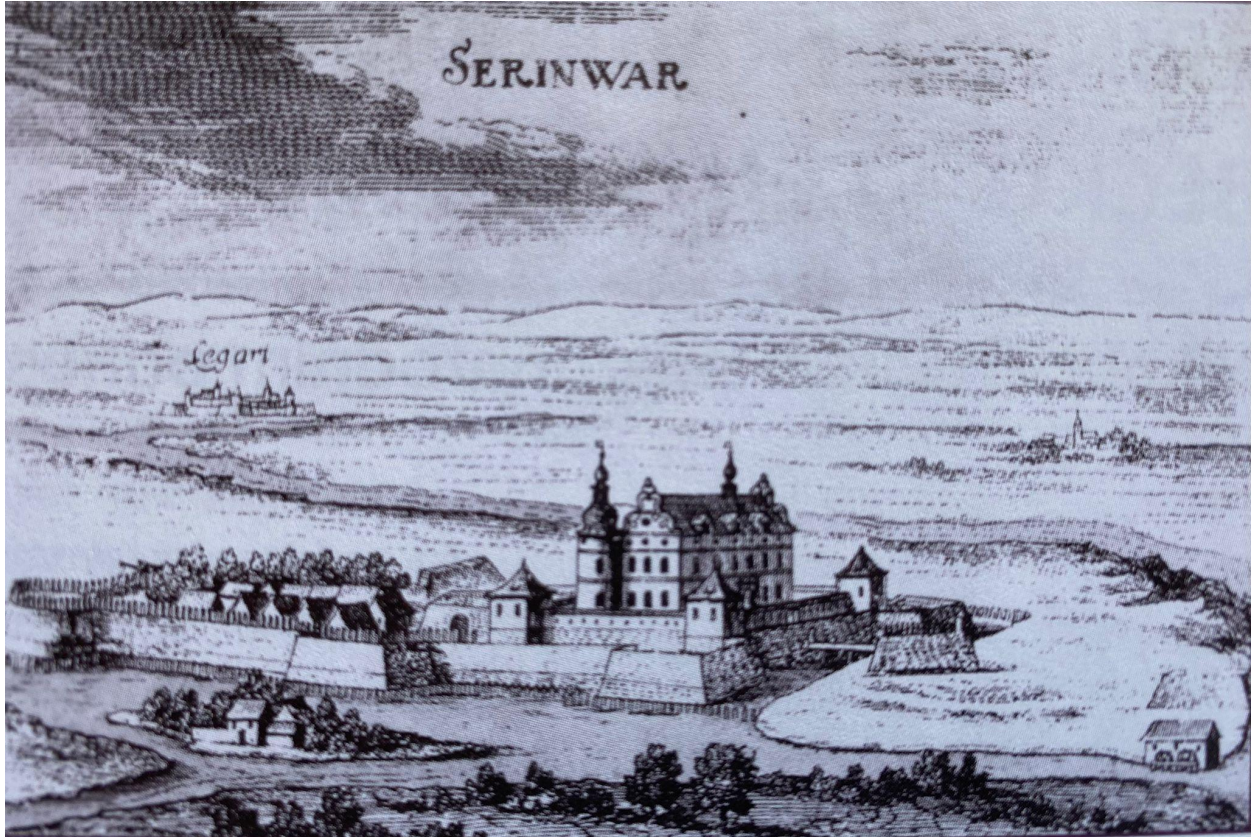
3. Usporedite ključne dijelove teksta i dvorac danas. Koje su razlike između opisanog i viđenog? Što se sve promijenilo? Koji bi mogli biti uzroci tih promjena?

Zadatak 2: Pronadite rodoslovno stablo obitelji Zrinski te navedite koji su sve članovi vladali Međimurjem u razdoblju ranoga novog vijeka. Koje su obitelji stolovale u Čakovcu prije obitelji Zrinski, a koje nakon? Čime je pojedina obitelj doprinijela razvoju dvorca i utvrde te koje su dodatne zasluge imale te obitelji?

Zadatak 3: Snimate Tik-Tok videozapis u trajanju od 30 do 60 sekundi o crkvi sv. Mihovila u Mihovljanu. Upotrijebite pritom povijesni kontekst crkve kao bazu videozapisa te opišite interijer crkve.

Radni listić 2

Zadatak 1: Pročitajte tekst Novi Zrin - zrinska utvrda na Muri (1661. - 1664.) i odgovorite na postavljena pitanja.

Novi Zrin („Novi Zrin“. Hrvoje Petrić, Gordan Ravančić. “Novi Zrin - Zrinska utvrda na Muri (1661.-1664.)”. *Povijesna čitanka - srednji i rani novi vijek*, 167.)

Kada je Novi Zrin bio sagrađen 1661. godine, govorilo se i pisalo da je to neosvojiva utvrda. Kada je pred tu utvrdu stupila velika turska vojska, nazočni su generali počeli dokazivati da je Novi Zrin slabo utvrđen. Postojalo je razmišljanje da je neosvojivost Novog Zrina bila u posadi, a ne u bedemima. Dok je u Novom Zrinu boravio Nikola Zrinski s hrvatskim postrojbama, vjerojatnost da ga zauzmu Turci bila je mala, ali nakon njegova odlaska u Čakovec 1664. posadu utvrde činilo je 1000 (kasnije 1700) stranih vojnika:

Nakon borbi kod Kaniže (31. svibnja 1664.) veliki vezir je otišao osvajati Novi Zrin. Evlija Čelebi je tom prigodom opisao kraj uz Muru: “Podignuvši se ispod grada (Novog Zrina), išli smo čitav dan prema zapadu prolazeći kroz guste šume. Na jednom zgodnom prelazu prebrodili smo s lakoćom rijeku Muru. Uz cijelu obalu rijeke bile su podignute kule, udaljene jedna od druge za jedan topovski hitac. Kada su nas s ovih kula opazili daurski zlotvori Mađari, počeli su sa svake kule paliti topove, tako daje grmljavina topova uzdrimala svu neprijateljsku pokrajinu, te se na sve strane znalo o nama...”

(...)

Osobito je značajan opis završnih borbi oko Novog Zrina koje je također ostavio Evlija Čelebi: “Zaključeno je da ovaj put svi u jedan mah izvrše juriš, pa su tako svi ratnici jurili naprijed s poklicima “Allah! Allah!” Od muhamedanskih pokliča odjekivala su brda. Svi nevidljivi ljudi i sve svete duše pritekli su nam u pomoć, te je sva naša vojska jednodušno i kao jedan odred navalila na grad. Sreća je bila što je na gradskim vratima i bedemima bilo vrlo mnogo pukotina, ali zbog onih predmeta koji su bili postavljeni po gradskim bedemima sa nekoliko tisuća vrsta varki i davolstava ni ptica u strahu ne bi smjela preletjeti preko zida. Ali su sve serdengečdiije napadale na grad kao mravi i osice; vojnici su, hvatajući se za zidove kukastim željeznim oruđem i puzajući jedan za drugim, ulazili u grad, ne dajući neprijatelju ni da oči otvori. Čim je pomoću uzvišenoga Boga pobodne Muhamedova zastava na gradska vrata i bedeme, ja sam,

Bogu hvala, proučio muhamedanski ezan. S mačem u ruci izvikivao sam muhamedanske ratne pokliče i time sve ratnike podstaknuo na borbu. Čitava vojska potrže mač na neprijatelja, prodrije u grad te pritjesnivši i tukući neprijatelja, dotjerala ga je na obalu rijeke Mure. Kada je neprijatelj uvidio u kakvom se položaju nalazi, on je, zauzet brigom da spasi život, pojurio na most koji se nalazi na Muri u namjeri da prijeđe na drugu stranu.

Muslimanski ratnici su, krvavih ruku i mišica, gologlavi i otvorenih grudi, gonili i ubijali neprijatelje sa isukanim muhamedanskim mačevima i tako stigli na most. Kada su to opazili neprijatelji koji su se nalazili na suprotnoj strani Mure, klonuli su. Oni su vidjeli kako dolazi turska vojska goneći njihovu poraženu vojsku i kako siječe mnoge ljude na ovoj strani kao i na samom mostu i povikali su: - Hej, u pomoć, zemlja nam propade! - Pograbili su sjekire i počeli

su sjeći most s one strane. Kad su ga presjekli, naši ratnici su se za tren oka povukli nazad. Neprijateljska vojska koja se zatekla na odječenom mostu tu je i ostala, a velika voda ponese most prema gradu. Na to neprijateljski vojnici počеше skakati u vodu, a neki opet dođoše u grad moleći milost... te postadoše roblje. Ti trenuci pružili su takav prizor koji se ne može opisati. Kao da se tim htio pružiti primjer sudnjeg dana. Zlo koje je neprijateljska vojska iz neznanja i neupućenosti sama sebi nanijela bilo je toliko kao da im je cio svijet bio zakleti neprijatelj.”

Izvor: Hrvoje Petrić, Gordan Ravančić. “Novi Zrin - Zrinska utvrda na Muri (1661.-1664.)”. *Povijesna čitanka - srednji i rani novi vijek*, 164.-167.

1. Gdje se nalazio Novi Zrin i koja je bila njegova funkcija u borbi protiv Osmanlija?

2. Kako Evlija Čelebi opisuje opsadu Novog Zrina?

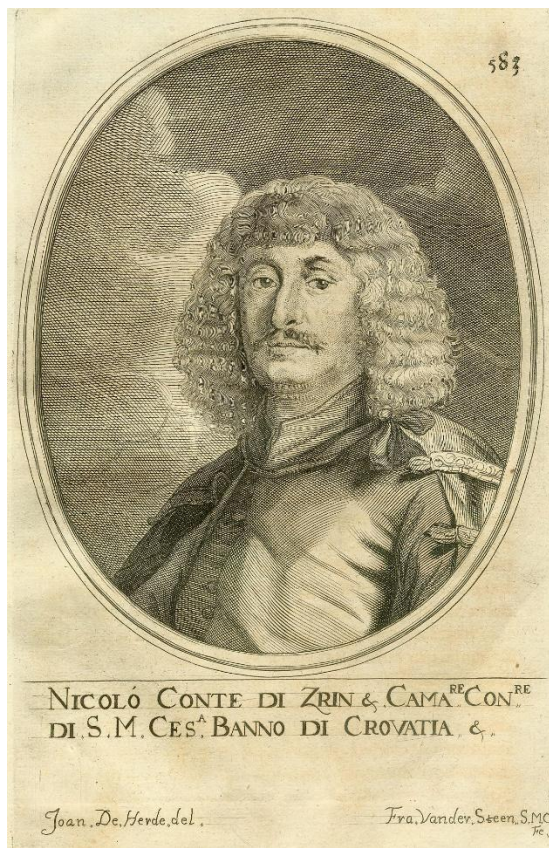
3. Što mislite, kako je utjecao završetak borbi na moral habsburške vojske u razdoblju nakon pada Novoga Zrina?

Zadatak 2: Pronađi na području Staroga grada Zrinskih umjetničku instalaciju koja prikazuje oproštaj Ane Katarine i Petra Zrinskog. Opiši instalaciju te objasni njezinu pozadinu i značaj.

Zadatak 3: Izradite objavu za Instagram (10 fotografija) o pavlinskom samostanu sv. Jelene u Šenkovcu. Istaknite zanimljive dijelove samostana te napišite kratak opis (oko 100 riječi) vezan uz povijest samostana i crkve.

Radni listić 3

Zadatak 1: Pročitaj tekst Nikole Zrinskog o međunarodnim odnosima te odgovori na postavljena pitanja.

Nikola VII. Zrinski („Nikola Zrinski VII.“ *Nikola Zrinski VII - 400. obljetnica rođenja*. Muzej Međimurja Čakovec. https://mmc.hr/vijesti/v20200505_2.html (Pristup: 16.9.2023.))

“Taj strašni zmaj Turčin... mnogo je tisuća mađarskih duša (porobio), mnoge oštricom mača probo, rascijepio i uznemirio Erdelj - najljepši ukras naše krune, vojvodu mu zgazio, tlači naš narod, našu zemlju, kao šumski vepar gazio lijepo obrađen. Zapitajte se međusobno koga se tiče ta opasnost, komu prijeti sada ovaj rat? Ako otkrijemo našim čistim umom da to nije naša nevolja, onda našu zaštitu prepustimo šutke discretiji drugih. Ali ako su bezumne životinje spremne pretrpjeti smrt zbog vrede svojih brloga, zbog otimanja svojega potomstva, koliko više

mi, koji smo ostaci slavne mađarske krvi, trebamo, ako ustreba, krenuti i u smrt zbog subraće, naših očeva, majki, žena, djece, domovine, da bismo se osvetili tome pobjesnjelom psu. Možda netko misli, što se dogodilo dogodilo se, neizlječiva je to već stvar, jer je Rákoczi pogubljen, Erdelj ponižen, Ugarska uplašena, i to će podivljalom psu biti dovoljno. Ta je misao taština nad taštinama. Prelistajmo historije i naći ćemo otkada je bijesni turski narod izašao Nikola Zrinski iz kaspjskih brloga, potok kršćanske krvi nikada nije presahnuo...

(...)

Ali razmotrimo svaku pomoć kojoj bismo se mogli nadati.

Poljak nam je jedan od susjeda, ali od njega ne možemo očekivati nikakvu pomoć jer je u prošlim ratovanjima i on oslabio, jer ga ni sada Rus ne pušta, jer od Svedije nije tako securus da bi mogao na drugo misliti, jer je ti susjedstvu Tatara, jer s Kozacima nije tako complonirao svoje stvari da bi mogao imati povjerenja u njih, jer s Turčinom nije u miru (kao što oni kažu). Turčin je u prošlim ratovanju s beneficiumima obstringirao Poljake uz pomoć Tatara, jer ova respublica ne nastoji tražiti ni novi dobar glas, ni državu, ni acquirititiju, nego da ostane u vlastitom miru. Od Poljaka se zato nemamo čemu nadati.

Nijemac nam je dragi susjed. Od ostalih trebamo izuzeti našega milostivoga kralja, koji nedvojbeno nastoji sasvim da nas zaštiti kao svoje, premda su mnoga ratovanja presušila njegova skladišta i haereditarium zemlje... Ali govorimo in genere o njemačkom narodu i o imperiumu. Znamo li da bi njemački narod zamijenio opasnošću mir i sreću koju ima kod kuće?... Da bi htjeli u našem milostivom gospodaru caru vidjeti toliku moć i accessio od čega bi trebali braniti svoj libertas? I ako bi i dali pomoć, što mogu povjerovati da bi, da li bi nešto što bi bilo snažno ili continualno, što bi bilo dovoljno za naš opstanak, što bi bilo bez poteškoća za nas, ne bi li, ako zadobiju nešto, to htjeli sebi i zadržati...

Talijan je treći susjed, ali njegova udaljenost, ubačenost mora između nas, rascjepkanost zemlje na mnoge gospodare i kneževe vlastitih interesa, ne dopušta veliku nadu u pomoć s te strane, premda bih je povjerovao da ne bi propustili i stvarni operatio ti velikaši i vojvode, kada bi s naše strane vidjeli dobru volju i nastojanje, i da bi pomogli bilo novcima, bilo ljudstvom, bilo savjetom.

Udaljenost španjolskog naroda, umješanost u ratovanje u Luzitaniji svaki dalji discurs odjednom prekida; o tome ne trebamo više govoriti.

O francuskom narodu imamo što reći. Taj narod je zasigurno ratnički, slavan i snažan, ali i to je jasno, da ako ne traži za sebe i ne ratuje sebe radi, ne možemo mnogo od njega očekivati... Francuz je, ako je pobjednik - nepodnošljiv, ako je bijedan - onda je ni za što.

Na Ruse ne računam jer bi bio discurs sličniji snu nego zbilji; iako znam da su poneki veliki ljudi stvorili sebi ne znam kako velike nade, ali, kako sam gore napisao, tomu se ne možemo nadat ni to željeti. Njihova je zemlja daleko, narod grb, ratovanje im nevaljalo, viteštvo im smiješno, politika im glupa, carstvo tyrannis; kome bi trebala onda njihova pomoć.

Engleska nam je gotovo posve drugi svijet, druga priroda, drugačije ratovanje, ne treba nam, a niti je možemo željeti!

Eto, kršćanstvo smo pobrojili i očevidno od njih ne može biti takve pomoći da bi naše oslobođenje imalo fundamentum. No, dopustimo, može biti, dopustimo, da nama u moć dođu mnogi strani narodi, ali ako će strancu pripasti administratio ratovanja, vjerojatno se ničemu ne možemo nadati. Ako prevrćemo historije, naći ćemo da, iako se Mađar na mnogo mjesta spotaknuo u viteštvu i često krivo postupio, ipak su mu od stranaca velike opasnosti dopale; ili pak oni nisu naše nevolje osjetili ili ih nužda nije nagnala na rizik...

(...)

Znam da će netko reći: No, sjetio si se pomoći stranaca koje si prije jako opugnirao. Ali taj mi prijatelj ne razumije stvar; ja od Madara hoću stvoriti vojni puk, ali, jer je dugi mir odučio naš narod od discipline, trebamo naći vještake koji će nam pomoći da opet dodemo in usum zaboravljenih regula; zato nije sramota učiti od tih koji znaju više, sramota je držati sebe u neznanju i ne učiti..."

Izvor: Hrvoje Petrić, Gordan Ravančić. "Nikola Zrinski o međunarodnim odnosima". *Povijesna čitanka - srednji i rani novi vijek*, 168.-171.

1. Kako Nikola VII. Zrinski opisuje Osmanlije, a kako kršćanske narode?

2. Smatra li Zrinski da su mu “kršćanski narodi” u stanju pomoći u obrani od Osmanlija i zašto?

3. Koje rješenje Zrinski misli pronaći kako bi ustrojio dovoljno moćnu vojsku za obranu?

Zadatak 2: Pronađite na prostorima Staroga grada nadgrobni spomenik Nikole Malakocija. Što piše na spomeniku? Koja je bila Malakocijeva titula? Samostalno istražite legendu o njegovoj ženidbi te je ukratko opišite. Što je spriječilo Malakocija u ženidbi? Koje su posljedice raspleta događaja?

Zadatak 3: Snimite kratak dokumentarni film za platformu YouTube o franjevačkom samostanu i crkvi sv. Nikole biskupa u Čakovcu u trajanju od 2 minute. U prvom se dijelu usredotočite na povijesni kontekst, a u drugom na eksterijer i interijer crkve.

Radni listić 4

Zadatak 1: Pročitaj oproštajno pismo Petra Zrinskog supruzi Ani Katarini i odgovori na polazna pitanja.

Oproštaj Petra IV. i Ane Katarine Zrinski (fotografija autora)

Ana Katarina (oko 1625. - 1673.), supruga Petra Zrinskog, zauzima u hrvatskoj povijesti i književnosti značajno mjesto i kao dobrotvorka i kao prva žena u Banskoj Hrvatskoj koja se sama bavila stvaralačkim radom i prevođenjem. U Mlecima (Veneciji) je 1661. objavila svoj molitvenik “Putni tovaruš”. Katarina se 1641. udala za Petra Zrinskoga kojega je, nakon nagle smrti njegova brata Nikole (1664.), kralj Leopold I. početkom 1665. imenovao za hrvatskoga bana. Petar Zrinski joj je u zatočeništvu 29. travnja 1671. napisao pismo:

“Moje drago serce. Nemoj se žalostiti svrhu ovoga moga pisma, niti burkati. Polag božjega dokončanja sutra o deseti uri budu mene glavu sekli i tulikajše nakupe tvojemu bratcu. Danas smo jedan od drugoga srčeno prošćenje uzeli. Zato jemljem ja sada po ovom listu i od tebe jedan vekovečni valete, tebe proseći, ako sam te u čem zbanuval, ali ti se u čem zameril (koje ja dobro znam) i oprosti mi. Budi Bog hvaljen, ja sam k smrti dobro pripravljen, niti se plašim, ja se ufam u boga vsemogućega, koji me je na ovom svitu ponizil, da se tulikajše mene hoće smilovati, i ja ga budem molil i prosil (komu sutra dojt u fam se), da mi se naukupe pred njegovim svetim tronušem u diki vekivečne sastanemo. Veće ništa ne znam ti pisati, niti za sina, niti za druga dokončanja našega siromaštva, ja sam vse na volju božju ostavl.”

Izvor: Hrvoje Petrić, Gordan Ravančić. “Oproštajno pismo Petra Zrinskoga supruzi Ani Katarini”. *Povijesna čitanka - srednji i rani novi vijek*, 172.

1. Koji događaj prethodi pisanom izvoru?

2. Kako Petar Zrinski opisuje svoju predstojeću sudbinu svojoj supruzi?

3. Što se dogodilo nakon što je Zrinski sastavio pismo i koje je posljedice imao taj događaj?

Zadatak 2: Pronađi u Riznici Međimurja dio o usmenoj predaji te prouči priču o pozaju. Koji se sve običaji navode u vezi s tim mitskim bićem? Ukratko ih opiši. Koji od tih običaja vam se čini najupečatljivijim i zašto?

Zadatak 3: Izradite kviz o Starom gradu i perivoju Zrinskih te Muzeju Međimurja Čakovec. Kviz mora sadržavati 20-30 pitanja. Započnite općenitim pitanjima o povijesti dvorca i perivoja, a kasnije se usredotočite na postavu Muzeja. Rasporedite pitanja u logične cjeline.